

ANALÝZA STAVU ŠKOLSKÝCH KNIŽNÍC ZA ROK 2022 A PROJEKTY NA PODPORU ČÍTANIA

Rozália Cenigová

Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky (ďalej len „ministerstvo školstva“) v zmysle zákona č. 540/2001 Z. z. o štátnej štatistike v znení neskorších predpisov vykonáva každoročne štátne štatistické zisťovanie v oblasti školských knižníc. Štatistické zisťovanie sa riadi Programom štátnych štatistických zisťovaní, ktorý zostavuje Štatistický úrad Slovenskej republiky v súčinnosti s ministerstvom školstva. Štátne štatistické zisťovanie za oblasť školských knižníc je realizované prostredníctvom ročného štatistického *Výkazu o školskej a akademickej knižnici Škol (MŠVVŠ SR) 10 – 01*¹ (ďalej len „štatistický výkaz“). Spravodajskou jednotkou štatistického zisťovania je **základná škola, gymnázium, stredná odborná škola, konzervatórium alebo škola pre žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami**, ktorej organizačným útvarom je školská knižnica. Škola vyplňa štatistické údaje prostredníctvom elektronického štatistického zisťovania ministerstva školstva. Koordináciu a zabezpečením všetkých úloh a povinností súvisiacich s výkonom štatistického zisťovania je poverené Centrum vedecko-technických informácií Slovenskej republiky (ďalej len „CVTI SR“) v spolupráci s regionálnymi úradmi školskej správy v sídle kraja (ďalej len „RÚŠŠ“).

Základom pre vypracovanie uvedenej analýzy boli štatistické údaje, ktoré vykázali školské knižnice v štatistickom výkaze za rok 2022. Školské knižnice pri vyplňovaní štatistických výkazov prevzali súhrnné údaje zo základnej odbornej evidencie (z prírastkového zoznamu a zo zoznamu úbytkov), z pomocnej odbornej evidencie (z evidencie absenčných výpožičiek a prezenčných výpožičiek, evidencie došlých čísiel periodík, evidencie aktívnych registrovaných používateľov) a z ďalšej doplňujúcej evidencie, ktoré priebežne viedli počas kalendárneho roka a ktoré uzatvorili k 31. decembru 2022.

Doplňujúcimi materiálmi pri vypracúvaní analýzy boli napríklad platné právne predpisy, metodické odporúčania, interné správy a poznatky metodiky pre školské knižnice. Súčasťou analýzy sú takisto zapracované poznatky, ktoré boli získané metódičkou pre školské knižnice z **882 poskytnutých odborných konzultácií** počas zberu štatistických údajov od 9. januára 2022 do 7. marca 2023, a rovnako aj informácie z printových a elektronických médií, riadené telefonické rozhovory s vybranými zriaďovateľmi školských knižníc a školskými knihovníkmi.

Jadro analýzy tvoria aktuálne informácie o stave knižničného fondu, používateľoch, výpožičkách a službách, vzdelávacích a kultúrno-spoločenských podujatiach, informačných technológiách, zamestnancoch školských knižníc a hospodárení školských knižníc. Obsiahlu časť analýzy tvoria inšpiratívne a obdivuhodné príklady dobrej praxe zo školských knižníc a podnetné informácie o pozoruhodných projektoch, ktoré boli zamerané na rozvoj jazykovej kultúry a čitateľskej gramotnosti žiakov v Slovenskej republike a v Českej republike a ktoré

¹ Po prvýkrát vyplňovali školské knižnice štatistické údaje o svojej činnosti za rok 2022 v samostatnej časti nazvanej Školská knižnica, ktorá bola súčasťou uvedeného štatistického výkazu.

zorganizoval Národný inštitút vzdelávania a mládeže (ďalej len „NIVaM“)². Súčasťou analýzy je aj stručný prierez vybraných činností metodiky pre školské knižnice za kalendárny rok 2022 a návrh opatrení na skvalitnenie úrovne zabezpečenia činnosti školských knižníc.

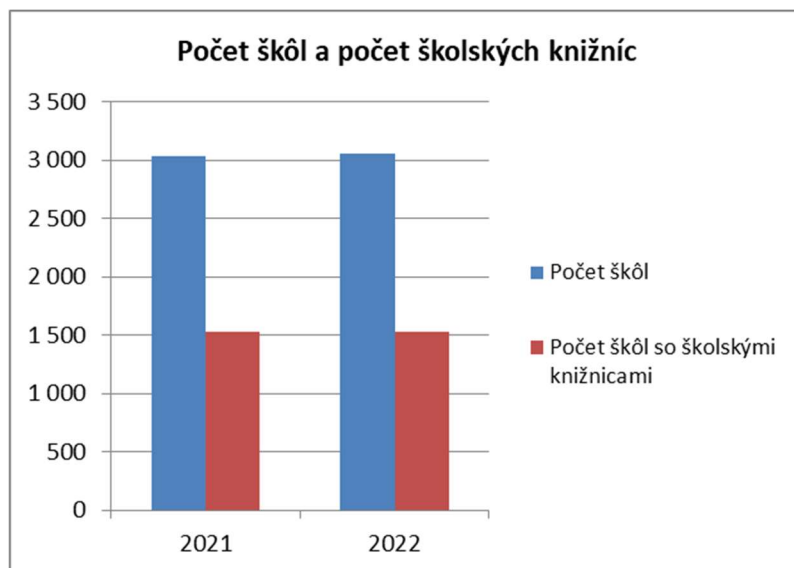
POČET ŠKÔL A ŠKOLSKÝCH KNIŽNÍC

Podľa celkového sumáru štatistického zisťovania bolo k 31. decembru 2022 evidovaných **1 525 školských knižníc**, ktoré boli zriadené v súlade so **zákonom č. 126/2015 Z. z. o knižniciach a o zmene a doplnení zákona č. 206/2009 Z. z. o múzeách a o galériách a o ochrane predmetov kultúrnej hodnoty a o zmene zákona Slovenskej národnej rady č. 372/1990 Zb. o priestupkoch v znení neskorších predpisov v znení zákona č. 38/2014 (ďalej len „zákon o knižniciach“)**. Tieto školské knižnice boli súčasťou 1 525 základných škôl, gymnázií, stredných odborných škôl, konzervatórií a škôl pre žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami. Uvedeným školám poskytovali informačné a dokumentačné zabezpečenie výchovy a vzdelávania a výchovno-vzdelávacích potrieb (tabuľka 1).

Tabuľka 1 Počet škôl a školských knižníc v rokoch 2021 a 2022

Ukazovateľ	2021	2022	Nárast/pokles (%)
Počet škôl	3 040	3 052	+0,39
Počet škôl so školskými knižnicami	1 531	1 525	-0,39
z toho integrované s verejnou knižnicou	23	23	0

Graf 1 Počet škôl a počet školských knižníc v rokoch 2021 a 2022

² Slovenská pedagogická knižnica bola dňom 1. novembra 2021 organizačne začlenená do odboru Slovenskej pedagogickej knižnice ako organizačného útvaru Metodicko-pedagogického centra. Od 1. júla 2022 sa stala organizačnou zložkou Národného inštitútu vzdelávania a mládeže. Dňom 1. septembra 2022 zanikol odbor Slovenskej pedagogickej knižnice. Bolo vytvorené oddelenie Slovenskej pedagogickej knižnice, ktoré sa začlenilo do odboru podpory neformálneho vzdelávania.

Po dvanásťkrát sa uskutočnil adresný zber štatistických údajov o školských knižniciach, a to na základe **webového registra**, ktorý bol vytvorený z identifikačných údajov o školských knižniciach, ktoré systematicky vedie NIVaM v **Adresári školských knižníc v Slovenskej republike**. Do webového registra mali prístup len tie základné školy, gymnáziá, stredné odborné školy, konzervatóriá a školy pre žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami, ktoré mali od 1. júla 2000 do 12. decembra 2022 zriadené školské knižnice v súlade s platnou legislatívou a zároveň boli aj zaevidované v **Zozname knižníc Slovenskej republiky**, ktorý vedie Ministerstvo kultúry Slovenskej republiky (ďalej len „ministerstvo kultúry“)³. V súčasnosti existuje zhoda medzi evidovanými knižnicami v uvedenom zozname a v Adresári školských knižníc v Slovenskej republike.

V priebehu roka 2022 bolo zrušených **7 školských knižníc**, a to v dôsledku vyradenia **2 škôl** zo siete škôl a školských zariadení ministerstvom školstva, **zlúčenia 3 školských knižníc z dôvodu zlúčenia 6 škôl**⁴ a **zrušenia 2 školských knižníc z dôvodu nezájmu školy o podporu zážitkového vzdelávania a kreatívneho čítania**.

V sledovanom štatistickom období bola zriadená **1 školská knižnica**.

Z celkového počtu **3 052 základných škôl, stredných škôl, špeciálnych škôl a spojených škôl** evidovaných v sieti škôl a školských zariadení ministerstva školstva v školskom roku 2022/2023 nemalo zriadenú školskú knižnicu v súlade s platnou legislatívou **približne 50 % škôl**. Tieto školy využívali na informačné a dokumentačné zabezpečenie výchovno-vzdelávacieho procesu prevažne svoje kabinetné zbierky kníh (tabuľka 2 a graf 2). Niektoré z nich využívali aj knižnično-informačné služby pobočiek verejných knižníc, ktoré boli zriadené priamo v priestoroch daných základných škôl a ktoré poskytovali knižnično-informačné služby buď denne, alebo len jeden deň v týždni.

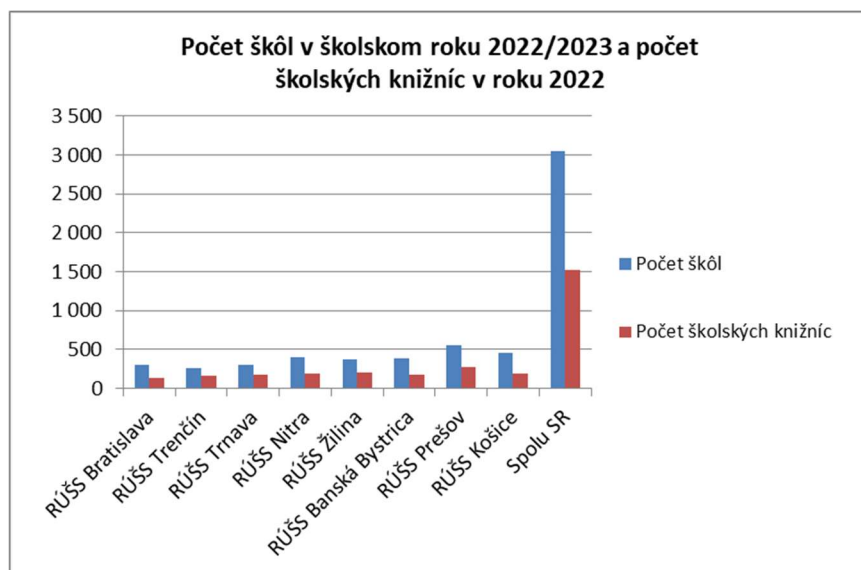
Tabuľka 2 Počet škôl v školskom roku 2022/2023 a počet školských knižníc v roku 2022 v rámci RÚŠS v sídle kraja

Ukazovateľ	Počet škôl	Počet školských knižníc	%
RÚŠS Bratislava	309	133	43
RÚŠS Trenčín	263	167	63
RÚŠS Trnava	305	178	58
RÚŠS Nitra	401	185	46
RÚŠS Žilina	371	212	57
RÚŠS Banská Bystrica	392	175	45
RÚŠS Prešov	554	278	50
RÚŠS Košice	457	197	43
Spolu Slovenská republika	3 052	1 525	50

³ Výnimkou bola len 1 školská knižnica, ktorá nemala prístup do webového registra, pretože škola, ktorej bola súčasťou, má už niekoľko rokov pozastavenú činnosť.

⁴ Vždy išlo o zlúčenie 2 škôl do jednej školy a zrušenie jednej školskej knižnice a odovzdanie jej knižničného fondu do druhej školskej knižnice.

Graf 2 Počet škôl v školskom roku 2022/2023 a počet školských knižníc v roku 2022 v rámci RÚŠS v sídle kraja

KNIŽNIČNÝ FOND

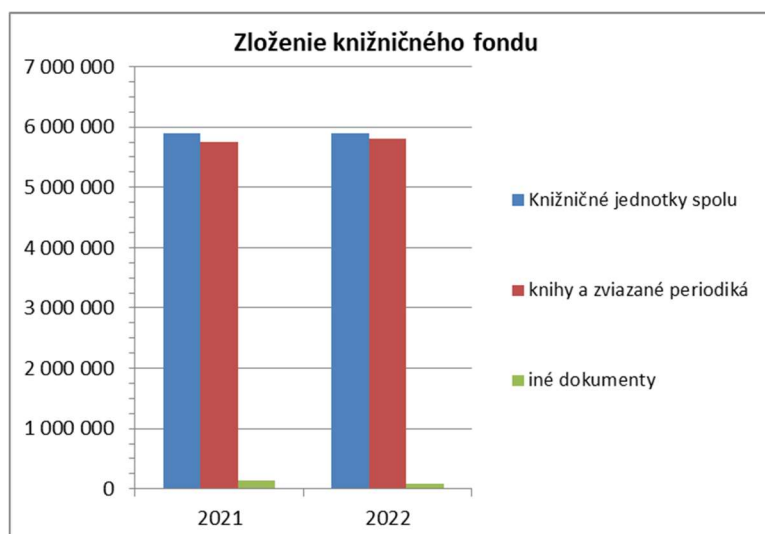
Školské knižnice k 31. decembru 2022 evidovali v prírastkových zoznamoch, ktoré viedli v listinnej forme alebo elektronickej forme, **5 895 999 knižničných jednotiek** (tabuľka 3). Po prepočítaní uvedeného počtu knižničných jednotiek s počtom školských knižníc pripadlo na jednu školskú knižnicu približne **3 866 knižničných jednotiek**, čo je o 19 knižničných jednotiek viac ako v roku 2021. Je potrebné podčiarknuť, že z celkového počtu 1 525 školských knižníc evidovalo vo svojom knižničnom fonde **12 školských knižníc** menej ako 200 knižničných jednotiek, rovnako ako v predchádzajúcich rokoch.

Tabuľka 3 Knižničný fond v školských knižniciach v rokoch 2021 a 2022

Ukazovateľ	2021	2022	Nárast/pokles (%)
Knižničné jednotky spolu	5 889 029	5 895 999	+0,19
z toho knihy a zviazané periodiká	5 759 651	5 805 266	+0,79
Počet titulov dochádzajúcich periodík	1 016	881	-13,29
Ročný prírastok knižničných jednotiek	184 596	122 443	-33,67
Úbytky knižničných jednotiek	95 386	91 894	-3,66

Z celkového počtu 1 525 školských knižníc, ktoré evidovali knihy a zviazané periodiká, len **396 školských knižníc** (26 %) evidovalo aj audiovizuálne, elektronické a iné špeciálne dokumenty (graf 3). Pre porovnanie v roku 2021 to bolo až **457 školských knižníc** (30 %). Dá sa predpokladať, že pokles vykázaných audiovizuálnych, elektronických a iných špeciálnych dokumentov vznikol len v dôsledku štatistického omylu pri vyplňovaní knižničných jednotiek do nového samostatného výkazu, v ktorom už neboli uvedené zvlášť štatistické ukazovatele pre audiovizuálne a elektronické dokumenty a zvlášť pre iné špeciálne dokumenty.

Graf 3 Zloženie knižničného fondu v školských knižniciach v rokoch 2021 a 2022

Pre zaujímavosť uvádzame, že po prvýkrát sa počet knižničných jednotiek po prepočítaní s celkovým počtom registrovaných používateľov a počet knižničných jednotiek po prepočítaní s celkovým počtom potenciálnych používateľov nezmenil. Na **jedného registrovaného používateľa** pripadlo **25 zväzkov** a na **jedného potenciálneho používateľa** pripadlo **12 zväzkov**.

Počet **titulov dochádzajúcich periodík** po prepočítaní na jednu školskú knižnicu predstavoval **0,58 titulu**. Oproti predchádzajúcemu roku je to nepatrný pokles o 0,08 titulu. Školské knižnice do počtu titulov dochádzajúcich periodík započítavajú len tie, ktoré priamo odoberajú do svojich priestorov.

Školské knižnice aj počas roka 2022 dopĺňali svoje knižničné fondy v súlade so špecializáciou svojej školy, s obsahom svojho školského vzdelávacieho programu, učebnými osnovami, regionálnou príslušnosťou, jazykovými znalosťami a informačnými potrebami svojich používateľov. Dopĺňovanie robili formou nákupu, darom alebo inak (napr. náhradou za stratený knižničný dokument, bezodplatným prevodom).

Negatívnou správou je, že v porovnaní s rokom 2021, kedy bol po prvýkrát od zberu štatistických údajov zaznamenaný vysoký nárast ročného prírastku knižničných jednotiek (98,56 %) aj vďaka realizovaniu rozvojového projektu ministerstva školstva **Čítame radi** a **Čítame radi 2**, došlo zase k **poklesu ročného prírastku knižničných jednotiek** (64,89 %), a to až o **34 %**. Ročný prírastok nevykázalo až **621 školských knižníc** (približne 41 %), kým v roku 2021 to bolo 462 školských knižníc (20,18 %).

Je potrebné dodať, že školské knižnice v základných školách získali prevažne nové knižničné dokumenty z eurofondovej výzvy zameranej **na budovanie a zlepšenie technického vybavenia jazykových učební, školských knižníc, odborných učební rôzneho druhu v základných školách** v rámci Integrovaného regionálneho operačného programu (IROP-PO2-SC222-2016-13) Ministerstva investícií, regionálneho rozvoja informatizácie Slovenskej republiky zameranej **na budovanie a zlepšenie technického vybavenia jazykových učební,**

školských knižníc, odborných učební rôzneho druhu v základných školách. Na nákup knižničného fondu pre jednu školskú knižnicu bol stanovený limit 37 500 €⁵.

Vzhľadom na uvedené skutočnosti sa **ročný prírastok** po prepočítaní na jedného registrovaného používateľa oproti roku 2021 **znižil o 0,26 knižničnej jednotky**. V roku 2021 bol ročný prírastok po prepočítaní 0,79 knižničnej jednotky a v roku 2022 bol 0,53 knižničnej jednotky.

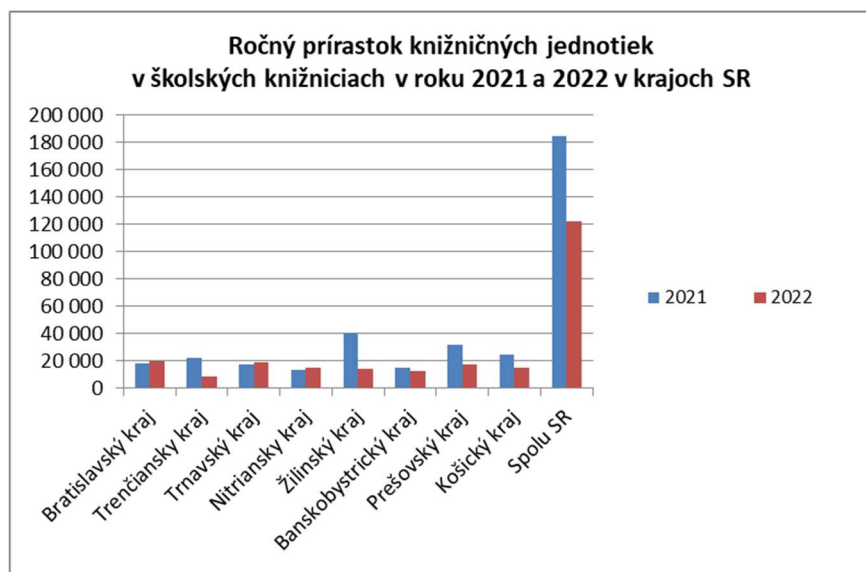
Za povšimnutie stojí skutočnosť, že **najväčší nárast** ročného prírastku knižničných jednotiek v porovnaní s predchádzajúcim štatistickým obdobím pritom zaznamenali **školské knižnice z Nitrianskeho kraja**, a to o **10,03 %** (v roku 2021 dosiahli nárast len 7,20 %). O niečo menší nárast ročného prírastku knižničných jednotiek dosiahli **školské knižnice z Trnavského kraja**, a to o **8,18 %** (v roku 2021 dosiahli nárast až o 193,37 %), a **školské knižnice z Bratislavského kraja**, a to o **7,83 %** (v roku 2021 dosiahli nárast až o 27,86 %). Výrazne nízky nárast ročného prírastku knižničných jednotiek v porovnaní s rokom 2021 vykázali **školské knižnice zo Žilinského kraja**, a to až o **64,72 %** (v roku 2021 vykázali nárast o 127,73 %), **školské knižnice z Trenčianskeho kraja**, a to až **62,65 %** (v roku 2021 vykázali nárast o 120,02 %), **školské knižnice z Prešovského kraja**, a to až o **43,86 %** (v roku 2021 vykázali nárast o 193,37 %), **školské knižnice z Košického kraja**, a to až **38,15 %** (v roku 2021 vykázali nárast o 91,99 %), a **školské knižnice z Banskobystrického kraja**, a to až o **17,24 %** (v roku 2021 vykázali nárast o 142,86 %).

Tabuľka 4 Ročný prírastok knižničných jednotiek v školských knižniciach v rokoch 2021 a 2022 v krajoch Slovenskej republiky

Ukazovateľ	2021	2022	Nárast/pokles (%)
Bratislavský kraj	18 171	19 593	+7,83
Trenčiansky kraj	22 295	8 326	-62,65
Trnavský kraj	17 645	19 088	+8,18
Nitriansky kraj	13 627	14 994	+10,03
Žilinský kraj	40 577	14 317	-64,72
Banskobystrický kraj	15 490	12 819	-17,24
Prešovský kraj	31 836	17 872	-43,86
Košický kraj	24 955	15 434	-38,15
Spolu Slovenská republika	184 596	122 443	-33,67

⁵ Prioritnou osou uvedenej eurofondovej výzvy je *lahší prístup k efektívnym a kvalitnejším verejným službám*. Jej špecifickým cieľom je *zlepšenie kľúčových kompetencií žiakov základných škôl*. Celková alokácia na výzvu je **54 634 430 €**. Pri školskej knižnici boli stanovené celkové oprávnené výdavky v sume **52 450 €**. Na technické a technologické vybavenie školskej knižnice bol stanovený limit 6 900 €, na knižničný fond bol stanovený limit 37 500 € a na nábytok bol stanovený limit 8 050 €. Spolu bolo podporených 158 školských knižníc. Oprávnenými prijímateľmi financií sú organizácie štátnej správy, obce, samosprávne kraje, mimovládne organizácie a subjekty štátnej správy.

Graf 4 Ročný prírastok knižničných jednotiek v školských knižniciach v rokoch 2021 a 2022 v krajoch Slovenskej republiky

V roku 2022 len **16 školských knižníc integrovaných s verejnými knižnicami** (70 %) z celkového počtu 23 školských knižníc integrovaných s verejnými knižnicami vykázalo ročný prírastok knižničných jednotiek. Negatívnou správou je, že kým v roku 2021 školské knižnice integrované s verejnými knižnicami dosiahli nárast ročného prírastku knižničných jednotiek až o 297,99 %, a to vďaka realizácii eurofondovej výzvy zameranej *na budovanie a zlepšenie technického vybavenia jazykových učební, školských knižníc, odborných učební rôzneho druhu v základných školách*, tak v roku 2022 to bol **pokles až o 362 %**. Ďalšou negatívnou správou je, že až 13 školských knižníc integrovaných s verejnými knižnicami (30 %) nezískalo počas roka 2022, podobne ako v roku 2021, žiadnu knižničnú jednotku do svojho knižničného fondu, čo je alarmujúca informácia. V rámci akvizície knižničného fondu sa totiž odporúča zakúpiť približne 3,5 knižničnej jednotky na jedného obyvateľa obce/mesta.

Pováčšine školské knižnice informovali o takzvaných knižných novinkách napríklad vo forme:

- zoznamov kníh a ostatných knižničných dokumentov, ktoré zverejňovali na informačných paneloch umiestnených priamo v priestoroch školskej knižnice alebo školy, či na školskom intranete,
- krátkych školských relácií odvysielaných v školskom rozhlase,
- stručných informácií o zakúpených knižničných dokumentoch, ktoré uverejňovali v školskom časopise,
- výstaviiek nových knižničných dokumentov v priestoroch školskej knižnice alebo školy.

Školské knižnice v súlade s § 14 ods. 5 a 6 knižničného zákona vyradili zo svojich knižničných fondov **91 894 knižničných jednotiek**, ktoré napríklad nezodpovedali odbornej špecializácii danej školy, boli multiplikátom alebo duplikátom knižničného dokumentu, boli z obsahovej stránky zastarané, boli poškodené alebo stratené.

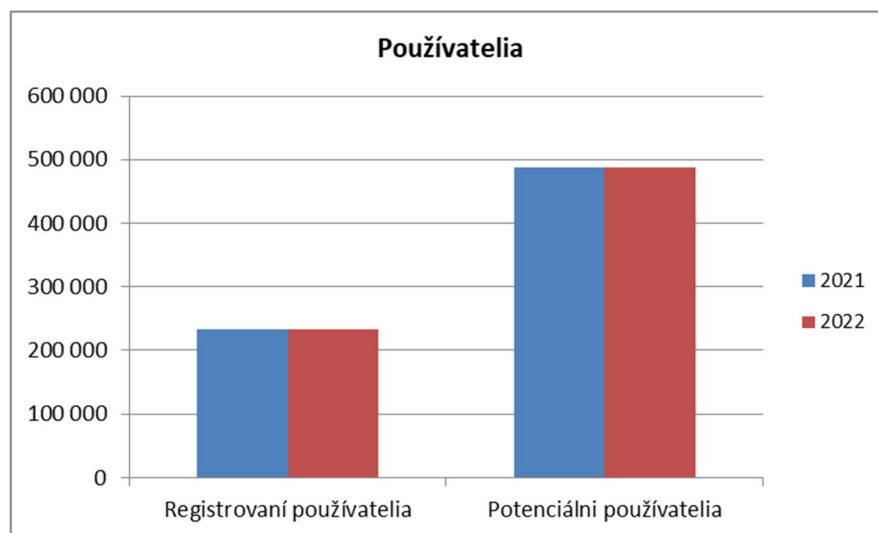
POČET POUŽÍVATEĽOV

Na základe prepočítania štatistických údajov bolo zistené, že počet **registrovaných používateľov z celkového počtu potenciálnych používateľov** bol rovnaký ako v predchádzajúcom štatistickom období, a to približne **48 %**. Oproti roku 2021 sa nepatrne **znížil počet registrovaných používateľov**, a to o **0,33 %** (tabuľka 5). Z celkového počtu 1 525 školských knižníc vykázalo **289 školských knižníc (19 %) rovnaký počet registrovaných používateľov i potenciálnych používateľov**. Tento štatistický údaj môžeme do určitej miery brať ako orientačný, nakoľko z riadených rozhovorov so školskými knihovníkmi počas štatistického zberu (január až február 2023) vyplynulo, že niektorí z nich vykázali ten istý celkový počet registrovaných používateľov, ako bol celkový počet potenciálnych používateľov, s odôvodnením, že všetci žiaci, pedagogickí a odborní zamestnanci „mohli prísť do školskej knižnice“. Po poučení o správnej metodike vykazovania používateľov urobili oslovení školskí knihovníci dodatočne opravu v tomto štatistickom ukazovateli a vykázali len celkový počet aktívnych používateľov, ktorí fyzicky navštívili školskú knižnicu a zaregistrovali sa, alebo si obnovili svoju registráciu (napr. z roku 2021 alebo z predchádzajúcich rokov) a požičali si aspoň 1 knižničnú jednotku alebo využili iné knižnično-informačné služby (napr. elektronické služby) počas roka 2022.

Tabuľka 5 Používatelia v školských knižniciach v rokoch 2021 a 2022

Ukazovateľ	2021	2022	Nárast/pokles (%)
Registrovaní používatelia	233 146	232 375	-0,33
Potenciálni používatelia	486 918	486 718	-0,04

Graf 5 Používatelia v školských knižniciach v rokoch 2021 a 2022

V klesajúcom poradí uvádzame percentuálne vyjadrenie **počtu registrovaných používateľov z celkového počtu potenciálnych používateľov** v školských knižniciach v krajoch Slovenskej republiky v rokoch 2022 a 2021:

- **54 % školské knižnice Banskobystrického kraja** (59 % v roku 2021),
- **54 % školské knižnice Nitrianskeho kraja** (49 % v roku 2021),

- **52 % školské knižnice Trenčianskeho kraja** (rovnako 52 % aj v roku 2021),
- **49 % školské knižnice Košického kraja** (54 % v roku 2021),
- **49 % školské knižnice Žilinského kraja** (rovnako 49 % aj v roku 2021),
- **47 % školské knižnice Trnavského kraja** (44 % v roku 2021),
- **46 % školské knižnice Prešovského kraja** (45 % v roku 2021),
- **37 % školské knižnice Bratislavského kraja** (35 % v roku 2021).

Počas sledovaného obdobia bol v **školských knižniciach integrovaných s verejnými knižnicami** zaznamenaný **nárast počtu registrovaných používateľov o 3 %**. Na porovnanie uvádzame, že v roku 2021 to bol **pokles registrovaných používateľov až o 23,54 %**, a to predovšetkým z dôvodu platných protipandemických opatrení.

VÝPOŽIČKY

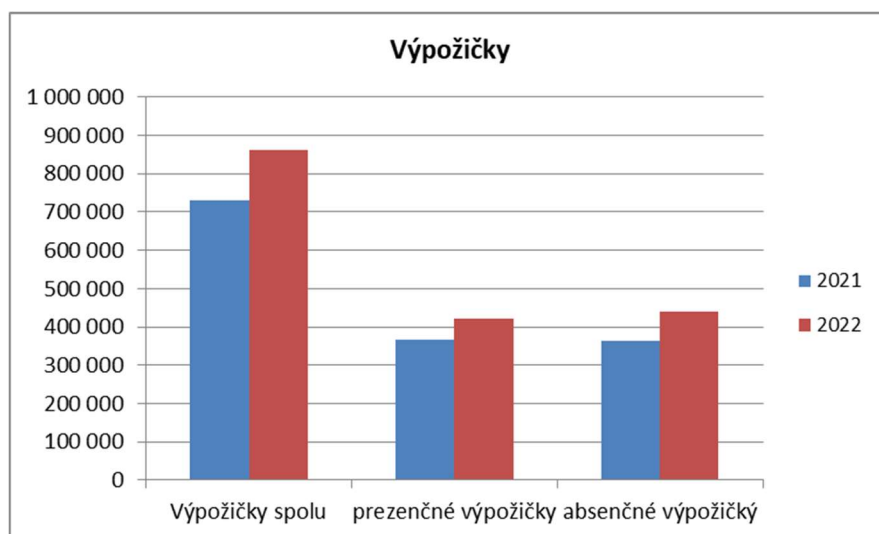
V porovnaní s predchádzajúcim štatistickým obdobím sa **celkový počet výpožičiek** v roku 2022 **zvýšil o 18 %** (tabuľka 6). Takisto **vzrástol počet prezenčných výpožičiek**, a to o **15 %** (graf 6). Dokonca sa po prvýkrát zvýšil aj **počet absenčných výpožičiek**, a to až o **21 %**⁶. V roku 2021 bol totiž zaznamenaný pokles absenčných výpožičiek o 3 %. Pre zaujímavosť v roku 2020 to bol pokles až o 49 % z dôvodu pandémie koronavírusu.

Tabuľka 6 Výpožičky v školských knižniciach v rokoch 2021 a 2022

Ukazovateľ	2021	2022	Nárast/Pokles (%)
Výpožičky spolu	730 130	862 775	+18,17
v tom			
prezenčné	366 768	422 452	+15,18
absenčné	363 362	440 323	+21,18
Počet prevádzkových hodín pre používateľov za týždeň	7 906	6 450	-18,42

⁶ Začiatkom apríla 2022 bolo zaslané 228 spravodajským jednotkám metodické usmernenie k vykázaniu počtu registrovaných používateľov a výpožičiek za rok 2021 a vysvetlenie metodiky ich evidencie.

Graf 6 Výpožičky v školských knižniciach v rokoch 2021 a 2022

Na základe prepočítaných štatistických údajov o výpožičkách a registrovaných používateľoch za roky 2021 a 2022 bolo zistené, že celkový počet výpožičiek na **jedného registrovaného používateľa sa zvýšil približne o 1 výpožičku**. V roku 2021 to boli približne 3 výpožičky.

Pre zaujímavosť uvádzame v klesajúcom poradí **nárast výpožičiek** za rok 2022 v porovnaní s rokom 2021 v školských knižniciach v krajoch Slovenskej republiky:

- **o 46 % školské knižnice Bratislavského kraja** (v roku 2021 o 4 %),
- **o 21 % školské knižnice Nitrianskeho kraja** (v roku 2021 o 19 %),
- **o 20 % školské knižnice Žilinského kraja** (v roku 2021 o 8 %),
- **o 18 % školské knižnice Prešovského kraja** (v roku 2021 o 2 %),
- **o 18 % školské knižnice Trnavského kraja** (v roku 2021 o 12 %),
- **o 12 % školské knižnice Košického kraja** (v roku 2021 o 34 %),
- **o 10 % školské knižnice Banskobystrického kraja** (v roku 2021 o 5 %),
- **o 7 % školské knižnice Trenčianskeho kraja** (v roku 2021 o 26 %).

Pretrvávajúcim negatívom je, že nie všetky školské knižnice počas kalendárneho roka priebežne evidovali prezenčné výpožičky, ktoré uskutočnili ich používatelia jednotlivo alebo spoločne v rámci vzdelávacieho a kultúrno-spoločenského podujatia v priestoroch školskej knižnice (napr. čítanie v školskej knižnici), alebo ktoré boli vypožičané na vyučovacie hodiny do tried (napr. práca s knižničnými dokumentmi v triede počas vyučovania), a takisto ani absenčné výpožičky na domov, do kabinetov alebo do príručnej triednej knižnice. Tieto zistenia boli získané pri riadených rozhovoroch s dotknutými spravodajskými jednotkami pri

kontrole vyplnených štatistických výkazov⁷. Dokazujú to aj tieto zistenia za roky 2022 a 2021:

- **152 školských knižníc** buď neevidovalo v súlade s platnou legislatívou, alebo vôbec neposkytovalo **prezenčné výpožičky** (v roku 2021 to bolo 175 školských knižníc),
- **327 školských knižníc** buď neevidovalo v súlade s platnou legislatívou, alebo vôbec neposkytovalo **absenčné výpožičky** (v roku 2021 to bolo 493 školských knižníc).

Rovnako je znovu potrebné zdôrazniť, že v niektorých školských knižniciach naďalej pretrvávajú nedostačujúca evidencia výpožičiek, alebo aj nezáujem niektorých zriaďovateľov školských knižníc, ktorí školskú knižnicu považujú za „vecné bremeno“, a dôvodia to tým, že zvlášť nedostávajú finančne prostriedky na mzdu pre školského knihovníka⁸. V zrušení školskej knižnice im buď zabráni samotný zriaďovateľ školy, alebo zákonná povinnosť ponúknuť knižničný fond zrušenej školskej knižnice iným knižniciam knižničného systému Slovenskej republiky⁹.

Takisto **nárast celkového počtu výpožičiek** bol zaznamenaný aj v **školských knižniciach integrovaných s verejnými knižnicami**, a to až o **32 %**, pričom v roku 2021 to bol pokles o 22 %.

Po prepočítaní vykázaného počtu **týždenných prevádzkových hodín – výpožičných hodín** s celkovým počtom školských knižníc bolo zistené, že jedna školská knižnica poskytovala knižnično-informačné služby svojim používateľom v priemere **4 hodiny a 22 minút**. V roku 2021 to síce bolo 5 hodín a 16 minút, ale na základe riadeného rozhovoru so školskými knihovníkmi počas kontroly vyplnených štatistických výkazov bolo zistené, že školské knižnice v minulosti okrem započítania vyučovacích hodín, ktoré sa pravidelne realizovali v priestoroch školskej knižnice a ktoré boli zároveň uvedené v ozname výpožičných hodín danej školskej knižnice, nesprávne zahrnuli do prevádzkových hodín – výpožičných hodín aj „čas“, kedy by mohli používatelia požiadať školskú knihovničku/školského knihovníka o poskytnutie knižnično-informačných služieb¹⁰.

V súvislosti s **prevádzkovými hodinami – výpožičnými hodinami** je vhodné uviesť ešte tieto doplnujúce informácie, a to:

- **30 školských knižníc** vykázalo viac ako **25 hodín týždenne**, čo možno pokladať za príklad dobrej knižničnej praxe.
- **482 školských knižníc** malo otvorenú školskú knižnicu len **2 hodiny týždenne** (v roku 2021 to bolo 493 školských knižníc),

⁷ NIVaM poslal 147 dotknutým spravodajským jednotkám 15. marca 2023 metodické usmernenie k vykazovaniu výpožičiek v súlade s platnou legislatívou.

⁸ Vykazovanie výpožičiek je veľmi dôležité aj z toho dôvodu, že je na absenčné výpožičky naviazané finančné odmeňovanie LITA (občianske združenie autorov), ktoré uhrádza Slovenská národná knižnica vo forme licenčnej odmeny za príslušný kalendárny rok. Napríklad v roku 2022 uhradila sumu 360 000 € s DPH za výpožičky z roku 2021.

⁹ § 4 ods. 2 písm. j) zákona o knižniciach

¹⁰ Počas januára až februára 2023 boli dotknuté spravodajské jednotky v rámci riadeného rozhovoru pri kontrole tohto údajov v štatistickom výkaze požiadané o uvedenie počtu prevádzkových – výpožičných hodín, počas ktorých sa školská knihovnička/školský knihovník fyzicky nachádzal v školskej knižnici a poskytoval knižnično-informačné služby.

- **413 školských knižníc** malo otvorenú školskú knižnicu **1 hodinu týždenne** (v roku 2021 to bolo 290 školských knižníc).

PODUJATIA PRE POUŽÍVATEĽOV

Školské knižnice zorganizovali počas roka 2022 celkovo **11 901 vzdelávacích a kultúrno-spoločenských podujatí**, ktoré boli zamerané na jazykovú kultúru, podporu tvorivého vzdelávania, rozvoj čitateľskej gramotnosti a zmysluplné trávenie voľného času používateľov, čo v porovnaní s predchádzajúcim rokom bol **nárast až o 35 %** (tabuľka 7).

Tabuľka 7 Podujatia pre používateľov v školských knižniciach v rokoch 2021 a 2022

Ukazovateľ	2021	2022	Nárast/pokles (%)
Vzdelávacie a kultúrno-spoločenské podujatia pre používateľov	8 814	11 901	+35,02

Graf 7 Podujatia pre používateľov v školských knižniciach v rokoch 2021 a 2022

Cieľom inšpiratívnych, pútavých a hravých knižničných podujatí bolo:

- umožniť žiakom, aby pred školským kolektívom predviedli svoje schopnosti, vedomosti a kognitívne zručnosti spolu s osobnými talentmi,
- podporiť ich informačné zručnosti a prebudiť v nich túžbu po poznávaní neznámeho, vedomostiach a sebazdokonaľovaní,
- upevniť v nich dôveru vo vlastné schopnosti,
- pritiahnúť ich prostredníctvom individuálnych a kolektívnych zábavných foriem práce s knihou k čítaniu a dobrému vzťahu ku školskej knižnici,

- prehliabť ich vzťah k čítaniu, ktoré žiakom pomáha rozširovať slovnú zásobu a rozvíja ich inteligenciu, fantáziu, predstavivosť, zlepšuje ich jazykové a komunikačné zručnosti, uspokojuje ich emocionálne potreby, zosilňuje etické hodnoty a napomáha rozlišovať dobro od zla,
- urobiť z knižničných podujatí aj spoločenskú udalosť, pri ktorej sa žiaci dozvedia niečo zaujímavé napríklad o knihe, o spisovateľovi, ale takisto aj sami o sebe a o druhých,
- poskytnúť informácie o školskej knižnici, jej zmysle a úlohách, o knižničnom fonde a knižnično-informačných službách.

Na ilustráciu uvádzame **príklady vzdelávacích a kultúrno-spoločenských podujatí**, a to: žiacke besedy o obľúbených knihách, besedy s rodičmi alebo starými rodičmi žiakov o obľúbených knihách, besedy s regionálnymi či celoslovenskými spisovateľmi, prezentácie vybraných prečítaných kníh vo forme powerpointových prezentácií alebo referátov, divadelné predstavenia, rozprávkové dopoludnia alebo rozprávkové popoludnia, čitateľské maratóny, literárno-hudobné programy, hodiny hlasného čítania, literárne kvízy, literárne súťaže, knižné šifry a hádanky (napr. rozprávanie o knihách formou hádaniek o autoroch, názvoch literárnych diel a hlavných knižných hrdinov), pasovanie žiakov za čitateľov, výstavy výtvarných prác, výroba záložiek, recitačné preteky, čitateľské dielne (napr. tvorenie vlastných básní, bájok a poviedok), tvorivé dielne (napr. dramatizácia literárnych textov s využitím divadelných rekvizít a mimických bábok, vydávanie školského časopisu spojené s písaním poviedok, básní, príbehov, noviniek z prostredia školy a kreslenie ilustrácií), počúvanie audio nahrávok literárnych diel, oslavy Medzinárodného dňa školských knižníc, exkurzie v školskej knižnici, vyučovacie hodiny, ktoré boli zamerané na aktívnu prácu žiakov s informáciami (napr. s encyklopédiami, výkladovými a jazykovými slovníkmi) v triede alebo v priestoroch školskej knižnice, vyučovacie hodiny zamerané na rozvoj tolerance a vzájomné spoznávanie, v rámci ktorých žiaci prezentovali kultúru, jazyk a tradície krajín, z ktorých pochádzali ich rodičia, kamaráti alebo samotní žiaci, semináre a prednášky.

Veľké množstvo čitateľských aktivít uskutočnili vo forme doplnkového programu v rámci realizácie celoslovenských projektov či medzinárodných projektov zameraných na podporu čitateľskej gramotnosti. Na ilustráciu môžeme uviesť napríklad úspešné **projekty NIVaM**, ako boli 11. ročník celoslovenského projektu *Záložka do knihy spája slovenské školy*, 13. ročník česko-slovenského projektu *Záložka do knihy spája školy*, 18. ročník celoslovenského projektu *Najzaujímavejšie podujatie školskej knižnice*, a známe **projekty iných subjektov**, ako boli napríklad 23. ročník Týždňa slovenských knižníc, celoslovenská kampaň *Les ukrytý v knihe*, celoslovenská súťaž *Čítajme s Osmijankom – pridaj sa aj ty!*, 27. ročník súťaže v prednese slovenských povestí *Šalianky Matko*, 68. ročník celoštátnej súťažnej prehliadky v umeleckom prednese poézie a prózy, v tvorbe detských recitačných kolektívov a divadiel poézie *Hviezdoslavov Kubín*.

Po prepočítaní celkového počtu vzdelávacích a kultúrno-spoločenských podujatí s celkovým počtom školských knižníc vychádza približne **8 zorganizovaných podujatí** na jednu školskú knižnicu, čo je o 2 podujatia viac ako v roku 2021. Negatívnou správou je, že až 20 % školských knižníc v štatistickom výkaze neuviedlo žiadne podujatie, a to ani povinné septembrové exkurzie vo svojich školských knižniciach pre žiakov prvých ročníkov základných škôl alebo stredných škôl, v rámci ktorých by ich oboznámili s knižničným

fondom a jeho usporiadaním, s poskytovanými knižnično-informačnými službami v súlade so zameraním a špecializáciou svojej školy a naučili by ste ich vyhľadávať informačné zdroje (napr. knihy z krásnej literatúry, knihy z odbornej literatúry) rýchlo a jednoducho. Kvôli objektívnosti je potrebné uviesť, že po zaslaní metodického usmernenia k nevykázaniu žiadneho vzdelávacieho a kultúrno-spoločenského podujatia NIVaM dotknutým 313 školským knižniciam po ukončení štatistického zberu, oznámilo niekoľko školských knižníc, že počas roka organizovali podujatia, len ich zabudli zapísať do štatistického výkazu¹¹.

Pretrvávajúcou pozitívnou správou je, že veľa škôl aktívnu podporu čitateľskej gramotnosti a informačnej výchovy zapracovalo vo forme zrealizovaných vzdelávacích a kultúrno-spoločenských podujatí do svojej Správy o výchovno-vzdelávacej činnosti, jej výsledkoch a podmienkach školy za školský rok 2021/2022.

PRÍKLADY DOBREJ PRAXE ZO ŠKOLSKÝCH KNIŽNÍC

V rámci tejto časti analýzy považujeme za vhodné spomenúť dve **elektronické metodické bázy**, ktoré umožňujú školským knihovníkom, učiteľom a vychovávateľom **prevziať praktické inšpirujúce námety** na zorganizovanie podobných alebo kreovaných jednotlivých čitateľských akcií alebo celých podujatí, a to:

- **Elektronická metodická база podujatí *Príklady dobrej praxe zo školských knižníc***
Register slúži ako úložisko metodickéj bázy podujatí zameraných na **podporu zvyšovania úrovne čitateľskej gramotnosti a kultúry čítania žiakov základných škôl a stredných škôl**, ktoré zorganizovali školské knižnice v rámci celoslovenského projektu *Najzaujímavejšie podujatie školskej knižnice*. Metodické listy podujatí na princípe dobrovoľnosti poväčšine vypracúvajú školskí knihovníci alebo učitelia, ktorí spolupracovali na príprave osláv Medzinárodného dňa školských knižníc. Buduje sa od roku 2017. K 31. decembru 2022 obsahovala 84 metodických listov. Je zverejnená webovom sídle NIVaM (www.nivam.sk) v časti *Knižnica*, sekcia Školské knižnice.
- **Elektronická metodická база podujatí *Príklady akcií informačnej výchovy***
Uvedený register slúži ako úložisko metodických listov pre organizáciu vzdelávacích akcií zameraných na podporu zvyšovania úrovne informačnej výchovy. Metodická база akcií v súčasnosti obsahuje práce študentiek 1. ročníka magisterského štúdia v študijnom programe *Učiteľstvo pre primárne vzdelávanie* Pedagogickej fakulty Trnavskej univerzity v Trnave. Je zverejnená webovom sídle NIVaM (www.nivam.sk) v časti *Knižnica*, sekcia Školské knižnice, záložka *Príklady akcií informačnej výchovy*.

PROJEKTY NIVaM PRE ŠKOLSKÉ KNIŽNICE ZAMERANÉ NA JAZYKOVÚ KULTÚRU A ROZVOJ ČITATELSKEJ GRAMOTNOSTI ŽIAKOV

NIVaM v októbri 2022 zorganizoval **tri projekty** zamerané na jazykovú kultúru a rozvoj čitateľskej gramotnosti. Projektov sa zúčastnilo **1 411 slovenských a českých základných**

¹¹ NIVaM poslal 313 dotknutým spravodajským jednotkám 21. marca 2023 metodické usmernenie k nevykázaniu žiadneho vzdelávacieho a kultúrno-spoločenského podujatia, ktorého súčasťou bola aj prosba o oživenie činnosti školskej knižnice a zorganizovanie exkurzie pre žiakov danej školy.

škôl a stredných škôl spolu s 164 029 žiakmi, učiteľmi, školskými knihovníkmi a ostatnými členmi školských komunít.

Česko-slovenský projekt *Záložka do knihy spája školy*

NIVaM v Bratislave v spolupráci s Knižnicou Jiřího Mahena v Brne vyhlásili pri príležitosti októbra ako **Medzinárodného mesiaca školských knižníc 2022** (International School Library Month 2022) pre základné školy a osemročné gymnáziá 13. ročník česko-slovenského projektu ***Záložka do knihy spája školy: Můj literárny příběh čeká na Tvoje přečítání.***

Cieľom česko-slovenského projektu bolo nadviazanie kontaktov medzi českými a slovenskými základnými školami a osemročnými gymnáziami a podpora čítania prostredníctvom výmeny záložiek do kníh. Žiaci vyrobili záložku do knihy, na ktorej ľubovoľnou technikou stvárňali tému česko-slovenského projektu ***Můj literárny příběh čeká na Tvoje přečítání*** a vymenili si ju s partnerskou školou z Českej republiky, respektíve zo Slovenskej republiky pri slovenských partnerských dvojiciach. Výmenu záložiek využili školy taktiež k nadviazaniu vzájomnej spolupráce, priateľských kontaktov a na poznávanie jazyka, literatúry, histórie, kultúry, regionálnych zvykov či života žiakov v Českej republike a zároveň aj ako prierezovú tému do Školského vzdelávacieho programu alebo ako súčasť školského projektu.

Slovenské a české základné školy a osemročné gymnáziá, ktoré sa chceli zúčastniť česko-slovenského projektu, vyplnili do 24. septembra 2022 elektronickú prihlášku, ktorá bola k dispozícii pre slovenské školy na webovom sídle oddelenia Slovenskej pedagogickej knižnice NIVaM v Bratislave a pre české školy na webovom sídle Knižnice Jiřího Mahena v Brne. Na základe spracovaných údajov z elektronických prihlášok zo Slovenskej republiky a z Českej republiky vytvoril NIVaM 520 partnerských dvojíc s prihliadnutím na druh školy a typ školy (napr. základná škola, špeciálna škola, málotriedka, osemročné gymnázium), stupeň zapojenia žiakov zo základnej školy (napr. len 1. stupeň, len 2. stupeň, spolu 1. a 2. stupeň), na počet prihlásených žiakov a vopred dohodnuté partnerstvo medzi dvoma školami. Z uvedeného počtu bolo 380 partnerských dvojíc vytvorených medzi českými a slovenskými školami a 140 partnerských dvojíc medzi samotnými slovenskými školami, a to z dôvodu menšieho počtu prihlásených českých škôl.

V dňoch 29. a 30. septembra 2022 zaslal NIVaM kontaktné údaje každej partnerskej dvojici spolu s podrobnými doplňujúcimi informáciami o realizácii česko-slovenského projektu. Zúčastnené partnerské dvojice informoval o tom, že vzájomná komunikácia, výmena záložiek i nadväzovanie priateľských kontaktov bude len v ich pôsobnosti. Termín ukončenia výmeny záložiek bol stanovený na 31. október 2022.

NIVaM priebežne posielal zúčastneným českým a slovenským školám dôležité informácie a pokyny, ako postupovať pri realizácii česko-slovenského projektu. Termín zaslania dobrovoľného vyhodnotenia z priebehu česko-slovenského projektu bol stanovený na 16. november 2022.

Na začiatku realizácie česko-slovenského projektu NIVaM českým a slovenským školám odporúčal rôzne aktivity zamerané na podporu kreatívneho čítania. Napríklad hodiny hlasného čítania, literárne kvízy, recitačné alebo čitateľské súťaže, žiacke besedy o prečítaných knihách, besedy s rodičmi alebo starými rodičmi žiakov o obľúbených knihách, besedy so spisovateľmi alebo s ilustrátormi, čítanie dobrodružných príbehov a rozprávok

staršími žiakmi mladším žiakom, dramatizácie básničiek a rozprávok, tvorba leporel podľa námetu z prečítaných alebo vypočutých príbehov, písanie vlastných príbehov podľa fantázie, čitateľské dielne, písanie čitateľských denníkov, literárne prezentácie, návštevy školskej knižnice alebo verejnej knižnice, rozhlasové relácie s cieľom predstaviť celej školskej komunite pridelenú partnerskú školu, vyučovacie hodiny zamerané na poznávanie jazyka, literatúry, histórie, kultúry či regionálnych zvykov v Slovenskej republike a v Českej republike.

Do česko-slovenského projektu sa prihlásilo **1 040 škôl s celkovým počtom 119 937 nadšených žiakov**, z toho bolo **380 českých škôl s celkovým počtom 36 149 žiakov** a **660 slovenských škôl s celkovým počtom 83 788 žiakov**.

Výrobe záložiek predchádzalo čítanie rozprávok, rečňovaniek, básničiek, románov, noviel, westernov, detektívok či komiksov a rôzne formy a metódy individuálnej alebo kolektívnej práce s informačnými zdrojmi zameranými na rozvoj čitateľskej kultúry žiakov a čitateľských zručností. Žiaci sa pri výbere literárneho motívu na záložky pre svojich rovesníkov z partnerskej školy inšpirovali najčastejšie svojimi prečítanými obľúbenými knihami, ktoré si prinášali z domu alebo ktoré mali vypožičané zo svojej školskej knižnice. Prvákom čítali rozprávky a rôzne dobrodružné príbehy triedne učiteľky. Na záložkách mladších žiakov sa najčastejšie objavovali obľúbené očarujúce knižné postavičky z rozprávok a z rôznych príbehov pre deti, ako boli napríklad: *Tri prasiatka, Janko Hraško, Červená čiapočka, Moje prvé rozprávky, Rozprávky o psíčkovi a mačičke, Šmolkovia, Snehulienka, Osmijankove rozprávky, O sliapočke a kohútikovi, Sol' nad zlato, Včielka Mája, Lolek a Bolek, Muflón Ancijáš, Deväťoro rozprávok, Maťko a Kubko, Smelý Zajko, Danka a Janka, Budkáčik a Dubkáčik, Zatúlaný Gombík, Gul'ko Bombul'ko, Mach a Šebestová, Kocúr v čižmách, Rozprávka o pánovi starostovi, O siedmich kozliatkach, Perníková chalúpka*. Starší žiaci zobrazovali na záložkách literárnych hrdinov z kníh, ako boli napríklad: *Malý princ, Harry Potter, Klára v Afrike, Najhoršie deti na svete, Polly a Buster, Hviezdy pre Teba, Junácka pasovačka, Opice z našej police, Zberný dvor, Staré grécke báje a povesti, Bratislavské povesti, Povesti o slovenských hradoch, Ezopove bájky, Z poľovníckej kapsy*.

Žiaci na zadnú stranu záložiek najčastejšie napísali názov knihy a meno autora, aby obdarovaný rovesník z partnerskej školy vedel, akú knihu mu darca odporúča prečítať. Taktiež písali poštové alebo mailové adresy, prípadne kontakty na sociálne siete (napr. Facebook, Instagram, Tik Tok), aby mohli medzi sebou udržiavať priateľské vzťahy aj po ukončení realizácie česko-slovenského projektu.

Záložky vyrábali s nadšením poväčšine na vyučovacích hodinách, v školskom klube detí, v záujmových krúžkoch (napr. *Slovenčina pre každého, Mediálny krúžok*) či v školskej knižnici podľa svojich schopností, zručností, možností a primerane k svojmu veku.

Doplňujúcim programom výroby záložiek boli najčastejšie tieto inšpiratívne, podnetné a pútavé čitateľské aktivity: žiacke besedy o prečítaných obľúbených knihách a ich odporúčanie rovesníkom na prečítanie, besedy so spisovateľmi, besedy so starými rodičmi žiakov, čitateľské maratóny, literárne kvízy, recitačné súťaže, hodiny hlasného čítania, čítanie dobrodružných príbehov a rozprávok staršími žiakmi mladším žiakom, dramatizácie básničiek a rozprávok, dramatizované čítanie bájok, tvorba pracovných listov, leporel a kreslenie ilustrácií podľa námetu z prečítaných alebo vypočutých audio príbehov, písanie vlastných príbehov podľa fantázie, čitateľské dielne, písanie čitateľských denníkov, literárne prezentácie, rozhlasové relácie, ktoré zachytávali priebeh prípravy záložiek, prečítané

najobľúbenejšie knihy, ktoré žiakov inšpirovali pri ich tvorbe, či dokonca predstavenie všetkým členom školskej komunity pridelenej partnerskej školy spolu s jej regiónom. Niektorí školskí koordinátori sa snažili na vyučovacích hodinách slovenského jazyka a literatúry zoznámiť žiakov aj s knihami napísanými v českom jazyku od najznámejších českých spisovateľov alebo sa hrali na prekladateľov krátkych literárnych textov z češtiny do slovenčiny.

Mnoho škôl obohatilo výrobu záložiek aj častými návštevami školskej knižnice, kde sa aktívne zúčastňovali rôznych originálnych a zábavných akcií zameraných na podporu kreatívneho čítania, mesiaca úcty k starším či osláv Medzinárodného dňa školských knižníc (napr. *Týždeň hlasného čítania*, *Starší žiaci čítajú mladším*, *Deň s knihou*, *Knižní detektívi*, *Spájame generácie – starých rodičov a ich vnukov*, *Čo čítala moja stará mama, keď bola taká ako ja*, *Čo čítali naši starí rodičia*, *Generačné čítanie staršej generácie učiteľov mladej generácii žiakov*, *Moja prečítaná kniha*, *Číta celá škola – čítame v školskej knižnici*, *Zatúlané mačiatko*, *Dielo a tvorba Tomáša Janovica*, *Spisovateľom hravo a ľahko*, *Noc odvahy v školskej knižnici*).

Najskôr na ilustráciu uvádzame výber z originálnych, výnimočných a inšpiratívnych aktivít, ktoré uviedli české školské koordinátorky vo svojich dobrovoľných hodnoteniach a ktoré zorganizovali s cieľom čo najzmyslupľnejšie naplniť poslanstvo česko-slovenského projektu:

- V **Základnej škole na ulici Detská v Ostrave-Porube** školská koordinátorka Ludmila Karbowskiaková pripravila doplňujúci program k výrobe záložiek, ktorý bol zameraný na tvorivé čítanie. Jednou z prvých čitateľských aktivít bolo čítanie rozprávky *O Červenej karkulce* žiakmi zo 7. ročníka mladším žiakom na 1. stupni. Ďalšou pozoruhodnou čitateľskou aktivitou bolo zorganizovanie projektového vyučovania o literárnych hrdinoch, ktorých obdivujú vyučujúci na škole. Podujatie pripravili v spolupráci s doktorom Martinom Tomáškom, ktorý prednáša literatúru a didaktiku na Ostravskej univerzite. Žiaci mali tak možnosť bližšie poznať Winnetoua od Karla Maya, kapitána Nema od Julesa Verna alebo Toma Sawyera od Marka Twaina. V priebehu projektového vyučovania si podľa svojich schopností a zručností rozdelili rolu novinára, ilustrátora, historika a cestovateľa. Plnením úloh súvisiacich s vybraným textom z danej knihy sa dostali prostredníctvom spomínaných hrdinov napríklad na prériu, k rieke Mississippi či k podmorskému svetu. Netradičné vyučovanie sa žiakom páčilo, lebo mohli pri ňom uplatniť svoju kreativitu a fantáziu. Česko-slovenský projekt ukončili výrobou záložiek, pri ktorých prepojili čítanie s tvorením ilustrácií. Žiaci si vybrali svojho obľúbeného literárneho hrdinu a jeho príbeh stvárnil na záložke.
- Aj ďalšia **Základná škola na ulici Staroveská v Ostrave-Proskoviciach** sa pod vedením školskej koordinátorky Zdenky Langovej zapojila so všetkými žiakmi do podpory kreatívneho čítania. Žiaci si najskôr vymysleli vlastné príbehy, ku ktorým potom vytvorili ilustrácie na záložky pre svojich kamarátov zo slovenskej partnerskej školy. Napríklad prváci spoločne vytvorili leporelo k vymyslenému príbehu o papierovom drakovi *Robinovi* a jeho dobrodružstvách. Príbeh oživil aj pesničkou. Druháci vymýšľali príbehy v skupinách. Jedna skupina vytvorila príbeh o *Martinke*, ktorá sa stretla s ufónmi. Tretiaci, ktorí takisto pracovali v skupinách, mali spoločný začiatok o princeznej zavretej vo veži, ale pokračovanie príbehu bolo ponechané na ich fantázii. Štvrtáci a piatáci samostatne tvorili príbehy, ktoré boli buď strašidelné,

alebo vtipné. V každej triede vybrali žiaci spolu s vyučujúcimi príbehy, ktoré všetkých najviac zaujali a ktoré v rámci celoškolskej čitateľskej akcie nazvanej *Autorské čítanie* aj vybraní žiaci prečítali. Prváci svoj obrázkový príbeh o drakovi *Robinovi* a jeho dobrodružstvách odprezentovali predškolákovi v materskej škole.

- V **Základnej a praktickej škole v Hustopečiach** pod vedením školskej koordinátorky Yvony Bartoňkovej žiaci na hodinách pracovného vyučovania vyrábali záložky, na ktorých stvárňovali literárne motívy z knihy od Heleny Haraštovej a Pavly Hanáčkovej *Jak bydlí deti celého sveta*. Knihu si žiaci najskôr prečítali na hodinách čítania. Pre svojich slovenských kamarátov vytvorili aj pracovný list s jednoduchým literárnym kvízom, ku ktorému pripojili dva osobné listy, ktoré zase napísali počas vyučovacích hodín komunikačnej a slohovej výchovy. V jednom stručne predstavili svoju školu a v druhom knihu, ku ktorej sa vzťahovala tvorba záložiek. Na hodinách čítania si pozreli slovenskú rozprávku a nato posudzovali rozdielnosť oboch jazykov. Dokonca sa pokúsili preložiť niekoľko slovenských viet. Na hodine zemepisu si na mape vyhľadali sídlo slovenskej partnerskej školy a informácie o jej regióne. Na konci októbra na školskej chodbe vytvorili nástenku, na ktorej zachytili realizáciu česko-slovenského projektu od jeho začiatku až po jeho úspešné ukončenie.
- Školská koordinátorka Iveta Doležalová zo **Základnej školy vo Vysokom Mýte** už mnoho rokov prihlasuje žiakov do tohto česko-slovenského projektu, lebo sa celej školskej komunite páči jeho zmysluplné poslanie. Vďaka nemu vedia učitelia podporiť čitateľské zručnosti žiakov a zároveň nadviazať priateľské vzťahy so slovenskou partnerskou školou. Žiaci okrem výroby záložiek sa vždy aktívne zúčastňujú mnohých pútavých čitateľských aktivít. Napríklad pravidelne v rámci výučby navštevujú miestnu mestskú knižnicu, organizujú skupinové čítanie, vystupujú na recitačných súťažiach a využívajú triedne knižnice na čítanie s cieľom rozvíjať slovnú zásobu, fantáziu a kreativitu.
- V **Základnej škole na Heyrovského ulici v Plzni** sa žiaci pod vedením školskej koordinátorky Moniky Houškovéj vrátili k čítaniu svojich najmilších kníh, s radosťou vyrábali záložky a prejavili veľký záujem dozvedieť sa čo najviac o Slovensku a svojich rovesníkoch z pridelenej partnerskej školy a poslať im klasické listy. Rozprávanie o spoločnej histórii oboch republík oživilo aj počúvaním slovenskej rozprávky. Na záložkách najčastejšie zobrazovali literárne motívy z knihy *Mach a Šebestová* alebo z plzenských a pražských povestí.
- V **Základnej škole v Kadani** vyrábali žiaci záložky pod vedením Denisy Hendrychovej na vyučovacích hodinách literatúry. Každý žiak si priniesol do školy svoju najobľúbenejšiu knihu, ktorú predtým prečítal. Najskôr ju ukázal spolužiakovi a povedal pár zaujímavostí o nej. Nakoniec im prečítal najzaujímavejší úryvok. Všetci žiaci po vzájomnej prezentácii najobľúbenejších kníh stvárňovali vybrané literárne motívy na záložkách.
- V **Gymnázium Jana Blahoslava v Ivančiciach** žiaci vyrábali záložky pod vedením školskej koordinátorky Jany Chocholáčovej na hodinách českého jazyka a literatúry. Pri ich tvorbe poväčšine počúvali zaujímavé audioknihy. Žiaci si takisto do školy priniesli obľúbené knihy, ktoré odporučili na prečítanie svojim spolužiakom. Krátke citáty z obľúbených kníh napísali na vytvorené záložky. Záložky následne vyfotografovali a uverejnili ich na webovom sídle školy. Tak ako po iné roky aj teraz

pripravili niekoľko násteniek, ktoré dokumentovali realizáciu česko-slovenského projektu na ich škole, a napísali o ňom článok do školskej ročenky a do regionálneho periodika. Česko-slovenský projekt každoročne prezentujú aj v rámci *Dňa otvorených dverí*, kedy vystavia fotografie dokumentujúce skvelú prácu žiakov a taktiež záložky a darčeky, ktoré dostali od slovenských kamarátov z ich partnerskej školy. Vystavované materiály majú vždy pozitívny ohlas u rodičov, žiakov i ďalších návštevníkov gymnázia. O veľmi úspešnej realizácii česko-slovenského projektu sa zmieňujú aj vo výročnej správe školy a uverejňujú o ňom aj článok v školskej ročenke. V čase, kedy žiaci pracujú na záložkách, vyhlasuje školský žiacky parlament zbierku kníh, ktoré sú už v rodinných knižniciach nepotrebné. Jedna časť knižných darov od občanov mesta slúži k tomu, aby z nich bola v škole urobená výstavka, z ktorej si žiaci môžu bezodplatne odniesť zaujímavé knihy do svojich domácich knižníc. Druhá časť zbierky kníh je súčasťou adventného charitatívneho bazáru, ktorý organizuje školský žiacky parlament. Výťažok z neho pravidelne posielajú Nadačnému fondu detskej onkológie Krtek. Žiaci teda vďaka tomuto česko-slovenskému projektu nielen vzdelávajú, ale záujmom o knihy sa učia tiež pomáhať iným.

Takisto prinášame výber z originálnych, výnimočných a inšpiratívnych čitateľských aktivít, ktoré boli zorganizované na podporu kreatívneho čítania žiakov a prehĺbenie priateľstva medzi slovenskými a českými rovesníkmi v rámci realizácie uvedeného česko-slovenského projektu:

- Školská koordinátorka Jozefína Vargová zo **Základnej školy s materskou školou v Tušickej Novej Vsi** najskôr oboznámila žiakov i pedagógov s realizáciou česko-slovenského projektu a potom požiadala kolegov o spoluprácu pri naplnení jeho zmysluplného poslania. Výrobe záložiek na hodinách výtvarnej výchovy predchádzalo spoločné čítanie úryvkov z vybraných kníh zo slovenských ľudových rozprávok (napr. *Najkrajšie slovenské rozprávky*, *Slovenské rozprávky*), z povestí (napr. *Slovenské povesti z hradov a zámkov*), z náučnej literatúry (napr. *1000 zaujímavostí Slovenska*, *Knihy o prírode s nálepkami*, *Liečivé rastliny*), z bájak (napr. *Moje najmilšie bájky*) a z dievčenskej literatúry (napr. *Anna zo Zeleného domu*). Na vyučovacích hodinách prírodovedy a biológie žiaci listovali v knihách o prírode (napr. *S Majkou do prírody*, *Knihy o prírode s nálepkami*), v encyklopédiách, herbároch a inej odbornej literatúre. Na hodinách čítania a literatúry načreli do poézie ich rodáka z Tušickej Novej Vsi Jána Zambora a významného slovenského básnika Milana Rúfusa. Nakoniec na hodinách výtvarnej výchovy zobrazovali na záložkách literárne motívy z prečítaných textov. Starší žiaci na hodinách informatiky pripravili aj list pre svojich českých kamarátov z partnerskej školy, v ktorom im predstavili svoju školu. Vyrobené záložky, pred ich odoslaním, spolu s knihami, ku ktorým sa vzťahovali, ešte odprezentovali v školskej knižnici.
- Školská koordinátorka Anna Čižnárová zo **Základnej školy s materskou školou v Lazanoch** už po tretíkrát spolupracovala so svojou českou partnerskou školou na naplnení témy česko-slovenského projektu, ktorá im umožňovala bohatú inšpiráciu pri výbere literárnych motívov na záložky. Navyše pre žiakov pripravila niekoľko pútavých a hravých sprievodných čitateľských aktivít. V rámci čitateľskej aktivity *Riešenie knižných šifier* sa žiaci snažili spoznať pomocou šifier čo najviac knižných titulov. V rámci výstavky starých detských kníh *Čo čítali naši starí rodičia* žiaci so záujmom pozerali ilustrácie a knižné väzby vystavených kníh. V rámci čitateľskej aktivity *Môj literárny príbeh čaká na Tvoje prečítanie* sa siedmici predstavili mladším

žiakom v kostýmoch literárnych postáv. Úlohou žiakov bolo podľa nejakej indície uhádnuť danú literárnu postavu. Na záver im siedmci predstavili knihy, z ktorých literárne postavy prezentovali, a vyzvali ich k prečítaniu tej-ktorej knihy. Priebeh realizácie česko-slovenského projektu, ktorý bol zachytený objektívom pedagogického kolektívu, si pripomenuli vytvorenou nástenkou z fotografií na školskej chodbe.

- V **Základnej škole Adely Ostroluckej v Budči** usmerňovala podporu kreatívneho čítania a výrobu záložiek koordinátorka Helena Prokayová. Žiaci čítali knihy so svojimi triednymi učiteľkami. Niektorí starší žiaci sa rozhodli samostatne si prečítať svoju obľúbenú knihu. Počas celého mesiaca októbra si žiaci pozývali do tried svoje staré mamy, aby sa v rámci čitateľskej aktivity *Čo čítala moja stará mama, keď bola ako ja* dozvedeli, aké knihy boli v tom čase najobľúbenejšie medzi deťmi a mládežou. Od českých kamarátov z partnerskej školy dostali okrem záložiek aj knihu povestí, ktorú si prečítali v českom jazyku.
- V **Základnej škole s materskou školou v Dolnej Strehovej** pod vedením školskej koordinátorky Lucie Holováčovej výrobe záložiek predchádzalo čítanie obľúbených kníh, tvorivá práca s pracovnými listami, ktorých úlohy boli zamerané na čítanie s porozumením, kreatívna práca s knihami na krúžku *Čitateľská dielňa* a rôzne zábavné čitateľské aktivity v školskej knižnici. Žiaci na záložky kreslili príbehy buď zo svojich už prečítaných kníh, alebo z práve rozčítaných. Záložky vyrábali predovšetkým počas vyučovania. Niektorí žiaci sa ich tvorbe venovali aj v školskej knižnici, školskom klube detí alebo počas spomínaného čitateľského krúžku. Pri výrobe záložiek sa školská koordinátorka spolu s ostatnými vyučujúcimi snažila podporiť u žiakov kreatívne čítanie, ktoré by ich motivovalo ešte viac čítať knihy, premýšľať o nich a spoločne sa o nich rozprávať.
- V **Základnej škole v Závode** školská koordinátorka Zdenka Rusňaková inšpirovala žiakov staršími detskými knihami, knihami od súčasných autorov pre deti a sci-fi knihami. Na záložkách, ktoré žiaci vyrábali na vyučovacích hodinách výtvarnej výchovy a literatúry, bol najčastejšie zobrazovaný *Harry Potter*. Súčasťou výroby záložiek bolo aj spoločné čítanie úryvkov z kníh, ktorými sa žiaci inšpirovali. Na základe skvelej priateľskej komunikácie s českou partnerskou školou sa rozhodli pokračovať vo vzájomnej spolupráci. Žiaci 9. ročníkov oboch škôl budú spolupracovať na projekte k 30. výročiu od vzniku samostatných republík.
- Školský koordinátor Marián Gabriš zo **Základnej školy v Zavare** spolu s ďalšími vyučujúcimi slovenského jazyka zorganizoval v rámci česko-slovenského projektu rôzne zábavné a inšpirujúce čitateľské aktivity, ktorých cieľom bolo predovšetkým posilnenie čítania textov s porozumením ich obsahu. Čitateľské aktivity sa uskutočnili v triedach alebo v priestoroch školskej knižnice. Boli to najčastejšie zábavné jazykové testy, literárne kvízy o spisovateľoch a literárnych hrdinoch, hlasné čítanie, žiacke diskusie o prečítaných knihách, vypracovanie čitateľských pracovných listov, vedenie čitateľských denníkov a čitateľský maratón. Vrcholom česko-slovenského projektu bolo založenie darovanej záložky od českého kamaráta do rozčítanej knihy, ktorú vždy každý žiak po prečítaní na hodinách literárnej výchovy spolu s jej autorom spolužiakom predstavil. Prečítaním najzaujímavejšieho úryvku sa ich usiloval inšpirovať danú knihu prečítať.

- Dlhoročná školská koordinátorka česko-slovenského projektu Dana Tkáčová zo **Špeciálnej základnej školy v Letanovciach** osobitne oceňuje jeho zmysluplné poslanie, ktoré jej pomáha spestriť vyučovanie, upevňovať dobrý vzťah žiakov ku knihám a zvlášť formovať lásku k čítaniu u žiakov, ktorí majú problém s čítaním. Takzvaný *Príbeh vzniku záložky* realizovala na vyučovaní v rámci medzipredmetových vzťahov, v školskom klube detí a v rámci krúžkovej činnosti. Žiaci na 1. stupni stvárňovali na záložkách obľúbených knižných hrdinov z rozprávok, žiaci na 2. stupni zase z dobrodružných príbehov. Navyše starší žiaci čítali mladším žiakom z rôznych zaujímavých kníh počas čitateľských aktivít *Týždeň školskej knižnice* a *Čítajme spolu*.
- Ďalšia takisto dlhoročná koordinátorka česko-slovenského projektu Zuzana Lazorová zo **Základnej školy v Hôrke** zobrala prvákov počas vyučovacej hodiny slovenského jazyka a literatúry do školskej knižnice. Keďže práve preberali písmeno A, hľadali prváci na poličkách knihy začínajúce na A. Po prečítaní knihy od Kataríny Macurovej *Ako naučiť Eda lietať*, začali vyrábať záložky, ktoré vyzdobili tvarmi písmena A. Pri preberaní písmena L, čo bolo o týždeň neskôr, si od tej istej autorky prečítali knihu *Lily a Momo*. Následne boli slávnostne pasovaní za čitateľov školskej knižnice. Po obdržaní čitateľského preukazu si hneď požičali prvé knihy.
- V **Špeciálnej základnej škole vo Vtáčkovciach** sa pod vedením školskej koordinátorky Viery Čibajovej do česko-slovenského projektu každoročne zapája celá škola, a to počnúc žiakmi s ľahkým stupňom mentálneho postihnutia až po žiakov s ťažkým stupňom postihnutia, ktorým pomáhajú učiteľky. Celý mesiac september a október sa venujú výrobe záložiek a organizovaniu celého radu pútavých, hravých a inšpiratívnych čitateľských aktivít. Napríklad ide o triedne a školské projekty s názvom *Trieda číta triede*, *Čitateľ školskej knižnice*, *Môj literárny hrdina*, rôzne pátračko-čitateľské aktivity, literárne hlavolamy, krížovky a tajničky. Nechýba ani čitateľský maratón. Záložky majú vždy po istú dobu vystavené v školskej knižnici a až potom ich posielajú svojim kamarátom z partnerskej školy spolu so spoločným priateľským listom a malými darčekom.
- Školská koordinátorka česko-slovenského projektu Mária Jašová zo **Základnej školy s materskou školou v Kľačanoch** každoročne organizuje dvojtýždňovú októbrovú čitateľskú aktivitu nazvanú *Ticho, čítame!*, v rámci ktorej si žiaci i učitelia prinesú do školy svoju obľúbenú knihu a jedenkrát za deň počas vopred určenej vyučovacej hodiny si z nej 10 minút čítajú. Na hodinách čítania sa venovala aj práci s časopismi. Napríklad s prvákmi a druhákmi sa venovala časopisu *Vrabček*, s tretiakmi časopisu *Fifík* a so štvrtákmi časopisu *Slniečko*. Navyše pomohla starším žiakom pripraviť burzu kníh, ktorá bola určená najmä mladším žiakom, ktorí sa na nej mohli zakúpiť knihu za symbolickú cenu.

Školy do balíka so záložkami najčastejšie vkladali rôzne propagačné materiály o svojej škole alebo o obci či o meste, obrazové publikácie z jednotlivých regiónov, rozprávkové knihy, cédečka s ľudovými rozprávkami alebo so školskými pesničkami, školské časopisy a rozmanité darčkové predmety (napr. tašky, trička, perá, sladkosti). Viacero škôl k záložkám priložilo aj sprievodné priateľské listy alebo osobné listy od jednotlivých žiakov, či fotografie z priebehu výroby záložiek.

Mnoho škôl si z priateľských záložiek urobilo výstavky alebo nástenky na chodbách školy, v triedach a v školskej knižnici. Školy taktiež uverejňovali na webových sídlach svojich škôl fotografie z priebehu tvorby záložiek a fotografie najkrajších záložiek s pripojením krátkych správ s cieľom informovať všetkých členov školskej komunity a rovnako aj širokú verejnosť o výnimočnej podpore kreatívneho čítania a radostnej súdržnosti medzi rovesníkmi z oboch republík. Veľa článkov s rovnakým zámerom bolo publikovaných v školských časopisoch alebo regionálnych novinách. Niektorí školskí koordinátori sa dohodli aj na spoločnej návšteve v podobe školského výletu alebo vzájomného výmenného pobytu slovenských žiakov do Česka, alebo naopak, českých žiakov na Slovensko. Dokonca sa niektoré partnerské školy dohodli, že žiaci 9. ročníka budú v roku 2023 spolupracovať na projekte k 30. výročiu vzniku samostatných republík.

Výmena záložiek opätovne pomohla českým a slovenským pedagógom, vychovávateľom v školských kluboch detí a školským knihovníkom hrou a zábavnou formou získať žiakov pre čítanie s radosťou. Taktiež podporila ich dobrý vzťah ku knihám a k školskej knižnici a motivovala ich, aby s nadšením rozvíjali svoje čitateľské záujmy a osobné talenty. Rovnako im pomohla vytvárať živé priateľské spoločenstvá, v ktorých sa žiaci učili navzájom si pomáhať a zapájať sa do tímovej práce s cieľom podporiť vzájomnú súdržnosť a užiť si spoločnú zábavu z čítania a zdieľania čitateľských zážitkov.

Výroba záložiek, konkrétne jej výtvarná činnosť, zároveň pomohla žiakom rozvinúť jemnú motoriku, tvorivosť, predstavivosť, fantáziu, emočnú inteligenciu a umožnila im uspokojiť ich estetické cítenie a potrebu seberealizácie. Práca na záložkách zároveň priniesla všetkým žiakom, teda aj žiakom s mentálnym postihnutím a žiakom s narušenou komunikačnou schopnosťou, ktorí sa nemôžu zapájať do rady projektov, žiakom pochádzajúcim zo sociálne alebo jazykovo znevýhodneného prostredia, ktorí mimo školy nemajú prístup k čítaniu kníh, potešenie z tejto činnosti, obohatila ich o skúsenosť zo sústredenej práce a o pocit hrdosti nad ňou samou. Žiaci sa pri nej učili aj preberať spoločné rozhodovanie o tom, čo sa ich osobne týkalo, a čestne plniť svoje záväzky voči zväčša neznámemu kamarátovi z pridelenej partnerskej školy.

Významný prospech česko-slovenského projektu spočíval v slovenských školách v oživení vyučovacieho procesu, podpore medzipredmetových vzťahov, rozšírení vedomostí žiakov zo slovenského jazyka a literatúry, vlastivedy a geografie. Jeho bonusom bolo aj nadviazanie vzájomnej spolupráce medzi školami a spoznávanie jazyka, literatúry, histórie, kultúry či regionálnych zvykov v oboch republikách.

NIVaM poslal všetkým zúčastneným českým a slovenským školám, ktoré si čestne splnili svoje záväzky voči svojej partnerskej škole, **diplom za účasť v česko-slovenskom projekte**.

Výber z dobrovoľného hodnotenia česko-slovenského projektu 307 českými a slovenskými školami spolu s fotografiami najkrajších záložiek je dostupný na webovom sídle NIVaM (www.nivam.sk) v časti *Knižnica*. Vyhodnotenie česko-slovenského projektu za Českú republiku je zverejnené na webovom sídle Knižnica Jiřího Mahena v Brne (www.kjm.cz).

Celoslovenský projekt *Záložka do knihy spája slovenské školy*

NIVaM vyhlásil pri príležitosti októbra ako **Medzinárodného mesiaca školských knižníc 2022** pre stredné školy **11. ročník celoslovenského projektu *Záložka do knihy spája slovenské školy: Najlepší fantasy príbeh podľa mňa vyzerá takto***.

Cieľom celoslovenského projektu bolo nadviazanie kontaktov medzi slovenskými strednými školami a podpora čítania prostredníctvom výmeny záložiek do kníh, ktoré žiaci vyrobili ľubovoľnou technikou na tému *Najlepší fantasy príbeh podľa mňa vyzerá takto*. Výmenu záložiek využili stredné školy aj k nadviazaniu vzájomnej spolupráce, kontaktov a poznávaniu života žiakov v rôznych kútoch Slovenska. Rovnako sa zážitkovým spôsobom oboznámili s témou fantasy, ktorá býva súčasťou maturitných заданий.

Stredné školy, ktoré sa chceli zúčastniť celoslovenského projektu, vyplnili do 30. septembra 2022 elektronickú prihlášku, ktorá bola zverejnená na webovom sídle oddelenia Slovenskej pedagogickej knižnice NIVaM. Na základe spracovaných údajov z elektronických prihlášok NIVaM vytvoril partnerské dvojice medzi strednými školami s prihliadnutím na typ školy a počet prihlásených žiakov. Dňa 3. októbra 2022 zaslal kontaktné údaje každej partnerskej dvojici spolu s podrobnými doplňujúcimi informáciami o realizácii celoslovenského projektu. Zúčastnené partnerské dvojice zároveň informoval, že vzájomná komunikácia, výmena záložiek i nadviazovanie priateľských kontaktov bude len v ich pôsobnosti. Termín ukončenia výmeny záložiek bol stanovený na 31. október 2022.

NIVaM priebežne posielal zúčastneným školám dôležité informácie a pokyny, ako postupovať pri realizácii celoslovenského projektu. Termín zaslania dobrovoľného vyhodnotenia bol stanovený na 16. november 2022.

NIVaM odporučil stredoškólakom na začiatku realizácie celoslovenského projektu, aby výrobu záložiek doplnili aj rôznymi aktivitami zameranými na podporu kreatívneho čítania, ako sú napríklad žiacke besedy o prečítaných knihách, besedy so spisovateľmi, písanie fantasy príbehov a čitateľských denníkov, čitateľské maratóny, súťaže v čitateľských zručnostiach, tvorivé čitateľské dielne alebo aj čitateľské jarmoky, online kvízy, prezentácie o živote a literárnej tvorbe najznámejších spisovateľov imaginárnych cestopisov, utopických románov, surrealistických románov a hororov formou krátkych referátov, slohových prác alebo powerpointových prezentácií pred rovesníkmi, vyučovacie hodiny zamerané na spoločné poznávanie a čítanie najvýznamnejších literárnych diel z oblasti fantasy literatúry alebo počúvanie audio nahrávok uvedených diel, návštevy školskej knižnice alebo verejnej knižnice.

Do celoslovenského projektu sa prihlásilo **172 stredných škôl s celkovým počtom 8 792 nadšených žiakov**.

Výrobe záložiek predchádzalo vyhľadávanie a štúdium informácií v rôznych informačných zdrojoch nachádzajúcich sa v školskej knižnici, na internete alebo v domácich knižniciach, ktoré sa týkali spisovateľov imaginárnych cestopisov, utopických románov, surrealistických románov a hororov, a živé žiacke diskusie o uvedenej fantasy literatúre. Následne sa žiaci s nadšením usilovali na záložkách umelecky stvárať vybrané literárne motívy z prečítaných kníh. Najčastejšie pracovali s knihami, ako sú napríklad: *Harry Potter*, *Pán prsteňov*, *Alica v krajine zázrakov*, *Hra o tróny*, *Zaklínač*, *Narnia*, *Dračia cárovná*, *Upírske denníky*, *Avatar*, *Nekonečný príbeh*, *Duna*, *Deti Duny*, *Spasiteľ Duny*, *Krakatit*, *Zárezy smrti*, *Zasnený neznámy*, *Kroniky prachu*, *Nedokončené príbehy*, *Meno vetra*, *Zápisník smrti*, *Kronika rodu Spiderwickovcov*.

Záložky vyrábali rôznych veľkostí, rozmanitých tvarov a s využitím rozličných techník najčastejšie v rámci vyučovania (napr. na hodinách slovenského jazyka a literatúry, občianskej náuky, dejepisu, estetickej výchovy, umenia a kultúry, informatiky), na

záujmových krúžkoch a praktických cvičeniach alebo aj doma. Na zadnú stranu záložiek poväčšine písali svoje poštové a mailové adresy alebo kontakty na sociálne siete (napr. Facebook, Instagram, Tik Tok), aby mohli medzi sebou navzájom komunikovať a upevňovať priateľské vzťahy aj po oficiálnom ukončení celoslovenského projektu. Opäť veľké množstvo žiakov vyrobilo záložky nielen pre svojich kamarátov z pridelenej partnerskej školy, ale aj pre svojich pedagógov, pre svoju školskú knižnicu a na účely propagácie školy.

Doplňujúcim programom výroby záložiek boli najčastejšie žiacke diskusie o ich obľúbených hrdinoch z fantasy literatúry, priebežné čítanie imaginárnych cestopisov, utopických románov, surrealistických románov a hororov, spoločné pozeranie filmov (napr. *Cesta do fantázie*, *Pán prsteňov*, *Alica v krajine zázrakov*), riešenie literárnych tajničiek alebo online literárnych kvízov prostredníctvom využitia vzdelávacej platformy Kahoot, organizovanie maratónov čítania fantasy literatúry v školských knižniciach a literárnych súťaží (napr. *Viem, čo čítam*; *Milionár*), písanie vlastných fantasy príbehov, prezentácie o živote a literárnej tvorbe obľúbených spisovateľov z fantasy literatúry formou krátkych referátov alebo powerpointových prezentácií pred rovesníkmi, vyučovacie hodiny zamerané na spoločné poznávanie najvýznamnejších literárnych diel z oblasti fantasy literatúry (napr. na literatúre, dejepise).

Na ilustráciu uvádzame výber z celého množstva najzaujímavejších, najoriginálnejších a najkreatívnejších čitateľských aktivít, ktoré uviedli školské koordinátorky vo svojich hodnoteniach celoslovenského projektu a ktoré sú zároveň dôkazom ich zmysluplného naplnenia poslania celoslovenského projektu:

- V **Gymnázii Janka Kráľa v Zlatých Moravciach** školské koordinátorky Ivana Šovčíková s Andreou Holecovou realizovali uvedený celoslovenský projekt na vyučovacích hodinách umenia a kultúry. Začali s besedami o obľúbených fantastických príbehoch a ich hrdinoch a pokračovali samotnou výrobou záložiek pre rovesníkov z partnerskej školy. Sprievodným programom výroby záložiek boli rôzne čitateľské aktivity zamerané na podporu kreatívneho čítania. Napríklad si žiaci pripravili powerpointové prezentácie a literárne kvízy o autoroch kníh z oblasti fantasy literatúry. Do školy si priniesli svoju obľúbenú fantasy knihu a spolužiaci na základe prečítaného úryvku hádali jej názov a autora. Niektorí žiaci si vymenili medzi sebou knihy a začítali sa do obľúbených príbehov svojich kamarátov.
- V **Gymnázii v Krompachoch** vyrábali žiaci záložky pod vedením vyučujúcej Tatiány Znacovej a zase pod vedením školskej koordinátorky Marty Balogovej sa aktívne zúčastňovali sprievodných čitateľských aktivít, ako boli napríklad: čitateľský maratón, burza kníh *Prines knihu, zober knihu* (žiaci doniesli do školy knihy, ktoré prečítali, a následne si zobrali inú, o ktorú mali záujem), súťaž v čitateľskej gramotnosti *Viem, čo čítam?* a súťažný kvíz *Milionár*. Žiaci sa venovali aj písaniu vlastnej poézie či prózy.
- V **Spojenej škole v Nižnej** vyrábali žiaci záložky počas vyučovania pod vedením školskej koordinátorky Evy Laštíkovej. Tvorbu záložiek podporili aj diskusiou o dielach fantasy literatúry a sprievodnými čitateľskými aktivitami v školskej klubovni. Žiaci súťažili vo vedomostiach o živote a literárnej tvorbe najznámejších spisovateľov imaginárnych cestopisov, utopických románov, surrealistických románov a hororov, riešili tajničky, hádali literárne postavy a podľa zvukovej nahrávky sa dokonca snažili identifikovať konkrétny film s fantasy tematikou. Celoslovenský

projekt ukončili prezentáciou kostýmov vybraných literárnych postáv, v ktorých prišli do školy.

- V **Strednej zdravotníckej škole v Považskej Bystrici** školská koordinátorka Monika Hrenáková pripravila pre žiakov nasledujúce čitateľské aktivity: žiaci si mali vybrať ľubovoľné dielo zo slovenskej alebo svetovej fantasy literatúry, ktoré mali prečítať do vopred určeného termínu a buď vo forme powerpointovej prezentácie, alebo referátu ho na vyučovacej hodine slovenského jazyka a literatúry spolužiakom odprezentovať. Celoslovenský projekt svojim zmysluplným poslanstvom inšpiroval aj ostatných vyučujúcich. Pre žiakov vyhlásili súťaž o vytvorenie najkrajších vianočných pozdravov vo forme kresieb, básní a videí.
- Školská koordinátorka Janka Petriková zo **Strednej odbornej školy obchodu a služieb v Martine** pozvanie do celoslovného projektu uverejnila na webovom sídle školy i na školských nástenkách s cieľom zapojiť do neho čo najväčší počet žiakov a zároveň ich oboznámiť s témou fantasy literatúry, ktorá je súčasťou aj maturitných zadanií. Žiaci sa podrobne oboznámili nielen s literárnymi dielami z oblasti fantasy, ktoré preberali počas vyučovacích hodín slovenského jazyka a literatúry, ale aj s prerozprávanými príbehmi z obľúbených fantasy kníh v podaní spolužiakov. K dopĺňujúcim čitateľským aktivitám patrilo aj priebežne čítanie ľubovoľných kníh, žiacke diskusie o najlepších fantasy hrdinoch a návšteva Turčianskej knižnice v Martine.
- V **Obchodnej akadémii v Nitre** výrobe záložiek predchádzali žiacke besedy o prečítaných knihách a powerpointové prezentácie o obľúbených fantasy príbehoch. Školská koordinátorka celoslovenského projektu Jana Chlebcová vo forme dopĺňujúceho programu výroby záložiek pripravila pre žiakov spoločné sledovanie diel *Alica v krajine zázrakov* a *Harry Potter*. Zorganizovala aj besedu so spisovateľkou Evou Hraškovou, ktorá predstavila svoju knižnú tvorbu inšpirovanú životnými príbehmi ľudí z jej blízkeho okolia.
- V **Súkromnej strednej odbornej škole pedagogickej v Topoľčanoch** si žiaci pod vedením školskej koordinátorky Lucie Dankovej pred samotnou výrobou záložiek najskôr vzájomne vymieňali referencie na prečítané knihy. Následne výrobu záložiek obohatili zorganizovaním niekoľkých atraktívnych čitateľských aktivít. Napríklad pre deti z vybranej materskej školy, ktorú v rámci praktickej prípravy k budúcemu povolaniu navštevujú, zorganizovali besedu s autorkou kníh pre deti a dospelých Danušou Dragulovou-Faktorovou. Pre účastníkov besedy pripravili okrem interaktívnych edukačných aktivít aj umelecko-edukačný program, pri príprave ktorého sa nechali inšpirovať práve dielami uvedenej spisovateľky. V Tribečskej knižnici v Topoľčanoch sa zúčastnili exkurzie a v Galérii Topoľčany absolvovali krst knihy *Osobnosti stredného Ponitria*, do ktorej autorsky prispeli aj mnohí ich pedagógovia.

Väčšina stredných škôl k záložkám do balíka pribalila propagačné materiály o svojej škole a o svojom regióne, knižné publikácie, informačné brožúrky, školské časopisy, školské ročenky, fotografie žiakov, ktorí sa aktívne zúčastnili výroby záložiek na danej škole, a rôzne upomienkové predmety.

Zúčastnené školy na svojich webových sídlach uverejňovali stručné informácie o uvedenom projekte spolu s fotografiami najkrajších záložiek, aby sa aj ostatní členovia školskej komunity spolu so širokou verejnosťou dozvedeli o ich skvelej kreatívnej podpore čítania. Takisto písali aj články o realizácii celoslovenského projektu do školských časopisov. Žiaci si často zo svojich alebo aj z priateľských záložiek urobili nástenky alebo výstavy vo vestibule škôl alebo v triedach. Viacerí školskí koordinátori sa navzájom dohodli, že zostanú v priateľskom kontakte a budú hľadať ďalšie spôsoby prehlbovania priateľských vzťahov napríklad aj vo forme spoločnej návštevy zástupcov školy, literárnej exkurzie či školského výletu.

Výmena záložiek opätovne pomohla pedagógom a školským knihovníkom hravou a zábavnou formou získať žiakov pre čítanie s radosťou. Taktiež podporila ich dobrý vzťah ku knihám a k školskej knižnici a motivovala ich, aby s nadšením rozvíjali svoje čitateľské záujmy a osobné talenty. Rovnako im pomohla vytvárať živé priateľské spoločenstvá, v ktorých sa žiaci učili navzájom si pomáhať a zapájať sa do tímovej práce s cieľom podporiť vzájomnú súdržnosť a užiť si spoločnú zábavu z čítania a zdieľania čitateľských zážitkov.

Výroba záložiek, konkrétne jej výtvarná činnosť, takisto pomohla stredoškólakom rozvinúť jemnú motoriku, tvorivosť, predstavivosť, fantáziu, emočnú inteligenciu a umožnila im uspokojiť ich estetické cítenie a potrebu sebarealizácie. Práca na záložkách zároveň priniesla všetkým žiakom, rovnako aj žiakom s mentálnym postihnutím, žiakom s narušenou komunikačnou schopnosťou, žiakom pochádzajúcim zo sociálne alebo jazykovo znevýhodneného prostredia, ktorí mimo školy nemajú prístup k čítaniu kníh, potešenie z tejto činnosti, obohatila ich o skúsenosť zo sústredenej práce a o pocit hrdosti nad ňou samou. Aj stredoškólači sa pri nej učili preberať spolurozhodovanie o tom, čo sa ich osobne týkalo, a čestne si plniť svoje záväzky voči poväčšine neznámemu kamarátovi z pridelenej partnerskej školy.

Pridanou hodnotou celoslovenského projektu bolo aj oživenie vyučovacieho procesu, podpora medzipredmetových vzťahov, rozšírenie vedomostí žiakov zo slovenského jazyka a literatúry, dejepisu, informatiky. Jeho bonusom bolo nadviazanie nových priateľských kontaktov medzi partnerskými školami a rovesníkmi zo všetkých kútov Slovenska.

NIVaM poslal všetkým zúčastneným stredným školám, ktoré si čestne splnili svoje záväzky voči svojej partnerskej škole, diplom za účasť v celoslovenskom projekte.

Výber z dobrovoľného hodnotenia celoslovenského projektu 104 strednými školami spolu s fotografiami najkrajších záložiek je dostupný na webovom sídle NIVaM (www.nivam.sk) v časti *Knižnica*.

Celoslovenský projekt *Najzaujímavejšie podujatie školskej knižnice*

Dňa 14. septembra 2022 vyhlásil Národný inštitút vzdelávania a mládeže 18. ročník celoslovenského projektu *Najzaujímavejšie podujatie školskej knižnice* k Medzinárodnému dňu školských knižníc 24. októbra 2022 na tému *Ako máme radi našu školskú knižnicu*.

Cieľom celoslovenského projektu bolo zábavnými formami práce s knihou podporiť u žiakov dobrý a trvalý vzťah ku knihe, školskej knižnici a k čítaniu, poznávaniu nového.

Školská knižnica, ktorá sa chcela zúčastniť celoslovenského projektu, bola povinná:

- Vyplniť do **19. októbra 2022 elektronickú prihlášku**, ktorá bola dostupná na webovom sídle Oddelenia Slovenskej pedagogickej knižnice NIVaM.
- Zorganizovať podujatie k Medzinárodnému dňu školských knižníc práve dňa **24. októbra 2022 na tému „Ako máme radi našu školskú knižnicu“**.
- Poslať stručný popis podujatia v rozsahu 3 – 5 strán textu vo formáte A4 v programe Word na predpísanom formulári klasickou poštou najneskôr do **4. novembra 2022** na adresu NIVaM, Pracovisko Hálova 6, 851 01 Bratislava spolu s povinnými údajmi (názov a sídlo školy, e-mailová adresa školy, telefónne číslo školy, meno riaditeľky/riaditeľa školy, meno školskej knižničnice/školského knižníka, celkový počet účastníkov podujatia, hodnotenie podujatia vedením školy, samostatné hodnotenie podujatia najmenej 12 žiakmi školy, 6 – 8 fotografií z priebehu podujatia). Na obálke mala uviesť heslo „Podujatie“.
- Prihlásiť do celoslovenského projektu **len jedno podujatie**.
- Byť zriadená v súlade s platným právnym stavom.

Školským knižniciam sa odporúčalo, aby na svoje podujatie pozvali rodičov žiakov, zriaďovateľa školy, predstaviteľov miestnej samosprávy, poprípade iných členov miestnej komunity.

Do celoslovenského projektu sa do 19. októbra 2022 prihlásilo **216 školských knižníc v základných školách a stredných školách**. Oslavu Medzinárodného dňa školských knižníc 24. októbra 2022 reálne zrealizovalo **199 školských knižníc s celkovým počtom 35 300 účastníkov podujatí**.

Odborná porota, zložená zo zástupcu vyhlasovateľa celoslovenského projektu a dvoch zástupcov školských knižníc, hodnotila podujatia v troch kategóriách. V kategórii A hodnotila, či bolo **podujatie v súlade s vyhlásenou témou *Ako máme radi našu školskú knižnicu***, a to hodnotiacimi známkami v škále od 0 bodov do 20 bodov. V kategórii B hodnotila **originalitu a vtipnosť realizovaného podujatia**, a to hodnotiacimi známkami v škále od 0 bodov do 20 bodov. V kategórii C hodnotila **úroveň popisu podujatia po formálnej stránke – úplnosť povinných údajov**, a to hodnotiacimi známkami v škále od 0 bodov do 10 bodov.

Odborná komisia nehodnotila podujatie 6 školským knižniciam. Dôvodom ich vyradenia z hodnotiaceho kola bolo nesplnenie formálnych náležitostí v súlade s vyhlásenými podmienkami celoslovenského projektu (nesplnenie povinnej elektronickej registrácie, nezriadenie školskej knižnice v súlade s platným právnym stavom a zaslanie popisu podujatia po uzatvorení celoslovenského projektu). Do hodnotiaceho kola celoslovenského projektu postúpilo 193 školských knižníc.

Po sčítaní bodov udelených jednotlivými členmi odbornej komisie bolo určené výsledné poradie zúčastnených školských knižníc

Jedenásť ocenených školských knižníc získalo **knižné dary podľa ich vlastného výberu od NIVaM a od troch partnerov celoslovenského projektu v celkovej sume 2 460 €**. Prvým

siedmim víťazom celoslovenského projektu **venoval organizátor celoslovenského projektu knižné publikácie** do ich knižničného fondu v celkovej sume 2 000 €. Boli to:

- **Školská knižnica Základnej školy v Hliníku nad Hronom,**
- **Školská knižnica Spojenej školy v Spišskej Novej Vsi,**
- **Školská knižnica Základnej školy s materskou školou v Udiči,**
- **Školská knižnica Základnej školy na Spojovej ulici v Banskej Bystrici,**
- **Školská knižnica Základnej školy v Dvoroch nad Žitavou,**
- **Školská knižnica Základnej školy v Čadci-Podzávoze,**
- **Školská knižnica Základnej školy v Svrčinovci.**

Partneri celoslovenského projektu venovali ďalším štyrom oceneným školským knižniciam **knižné publikácie podľa vlastného výberu** do ich knižničného fondu v celkovej sume 460 €. Zvláštne ceny získali:

- **Školská knižnica Základnej školy na Námestí mládeže vo Zvolene,**
- **Školská knižnica Základnej školy na Tribečskej ulici v Topoľčanoch,**
- **Školská knižnica Základnej školy s materskou školou Štefana Ďurovčíka v Palíne,**
- **Školská knižnica Gymnázia sv. Moniky v Prešove.**

Absolútnym víťazom sa stala **Školská knižnica Základnej školy v Hliníku nad Hronom**, ktorá zorganizovala podujatie pod názvom *Máme ťa radi ako...* s cieľom zábavnými formami práce s knihou podporiť u žiakov dobrý a trvalý vzťah ku knihe, školskej knižnici a k čítaniu, poznávaniu nového. Podujatie sa začalo reláciou v školskom rozhlase, v ktorej odzneli stručné informácie o histórii Medzinárodného dňa školských knižníc, cieľoch celoslovenského projektu i priebehu realizácie čitateľských aktivít v jednotlivých triedach. Výberom kníh i textami, s ktorými pracovali žiaci v skupinách, sa snažili vyjadriť svoj vzťah ku školskej knižnici – čo radi robia v školskej knižnici, čo sa im páči v školskej knižnici a čo ich tam zaujíma. Napríklad prváci v rámci čitateľskej aktivity *Postavy z našich knižiek* rozprávali svojim spolužiakom o obľúbených knižných hrdinoch, ktorí vystupovali v prinesených knihách z ich domácej knižnice. Nato každý žiak nakreslil svojho obľúbeného knižného hrdínu. Potom sa vybrali na prvú návštevu do školskej knižnice, poprezerali si knihy a spoločne si vypočuli rozprávku. Druháci v rámci čitateľskej aktivity *Máme ťa radi ako pirátsky poklad* sa vďaka knihe *Tajné svety* ocitli vo svete pirátov a morských ľudí a pomocou tajnej mapy hľadali po škole ukryté knihy, ktoré počas školského roka čítali v triednej čitateľskej dielničke. Tretiaci v rámci čitateľskej aktivity *Máme ťa radi ako knihy a knižných hrdinov* zisťovali, ako vzniká kniha, tvorili básničky a navštívili školskú knižnicu, kde si čítali ukážky z rôznych kníh. Spoločne vytvorili knižný kalendár s ich obľúbenými knižnými hrdinami na rok 2023. Štvrtáci v rámci čitateľskej aktivity *Máme ťa radi ako nových hrdinov z kníh* čítali knižku *Dievča*, ktoré chcelo zachrániť knihy. V školskej knižnici si každý žiak

potom vybral knihu, ktorú chcel zachrániť, a vypracoval k nej čitateľský list. Piataci v rámci čitateľskej aktivity *Máme ťa radi ako knihy* pracovali s odbornou literatúrou. V knihách vyhľadávali informácie o zvieratách, rastlinách a vesmíre. Získané informácie spracovali do vlastných kníh, ktoré zaradili do triednej knižnice. Šiestaci v rámci čitateľskej aktivity *Máme ťa radi ako zvieratá* priniesli do školy zvieratá, ktoré chovajú doma, a spolužiakov informovali o tom, ako sa o ne starajú. Rôzne pozoruhodné fakty zo živočíšnej ríše, ktoré našli v odbornej literatúre v školskej knižnici, spracovali do takzvanej knihy *Guinnessových rekordov našich fantastických zverov*. Siedmaci v rámci čitateľskej aktivity *Máme ťa radi ako obľúbeného hrdinu* tvorili vizitky svojich najobľúbenejších literárnych postáv z kníh, ktoré si priniesli z domu. Po vyhotovení vizitiek si ich žiaci navzájom ukazovali a následne z nich vytvorili spoločný album. Na záver podujatia žiaci svoje výstupy zo všetkých tvorivých, pútavých a zábavných čitateľských aktivít spracovali do albumov vo forme scrapbooku, ktoré umiestnili na vonkajšie strany dvier jednotlivých tried, aby sa navzájom podelili o radosť z toho, ako majú radi svoju školskú knižnicu.

Z druhého miesta sa radovala **Školská knižnica na Fabiniho ulici v Spišskej Novej Vsi**, ktorá zorganizovala podujatie pod názvom ***Knihy v našej školskej knižnici sú naším pokladom*** v duchu hľadania pokladu, pretože pre celú školskú komunitu sú knihy pokladom, ktorý sa nachádza v ich školskej knižnici. Celým podujatím žiakov sprevádzal takzvaný pirát Jack Sparrow, ktorý potreboval s pomocou žiakov otvoriť zamknutú truhlicu v školskej knižnici a dostať sa k ukrytému pokladu. Pod jeho vedením žiaci postupne plnili zábavné, úsmevné a inšpiratívne úlohy, ktoré boli zamerané na rozvoj čitateľskej gramotnosti a čítania s porozumením žiakov špeciálnej základnej školy, základnej školy s narušenou komunikačnou schopnosťou a detí špeciálnej materskej školy. Napríklad žiaci odpovedali, ako skončila rozprávka, aké postavy v nej vystupovali, čo ich daný príbeh naučil. Štvrtáci vo variante A si aj spoločne zahrli divadielko na motívy príbehu o Snehulienke a zlej kráľovnej. Šiestaci si zase najskôr spoločne zaspievali pirátsku pesničku a po speve každý z nich porozprával dej rozprávky, ktorú si predtým požičal zo školskej knižnice. Ostatní spolužiaci hádali jej názov. Štvrtáci vo variante A – B s viacnásobným postihnutím, ktorí majú rečový hendikep, si spoločne zahrli divadielko *O zlatej rybke*. Svoje vystúpenie doplnili radostným spevom a veselým tancom. Piataci vo variante A s využitím získaných informácií z požičaných encyklopédií zo školskej knižnice kreslili pirátsku loď, kormidlo, kotvu, signalizačné a pirátske vlajky. Žiaci z iných ročníkov sa rozprávali o živote pirátov, riešili literárne hádanky, recitovali buď vopred naučené básne o pirátoch, alebo ich spontánne tvorili, či pomocou obrázkov umiestnených na stojane prerozprávali zobrazený príbeh o pirátoch. Celé podujatie ukončili poznaním, že ich vedomosti odomykali zámky na truhlici a že všetky poklady sa ukrývajú v ich školskej knižnici.

Tretiemu miestu sa potešila **Školská knižnica Základnej školy s materskou školou v Udiči**, ktorá zorganizovala podujatie pod názvom ***Školská knižnica má sviatok*** vo forme sviatočnej oslavy zvlášť pre 1. stupeň a zvlášť pre 2. stupeň. V rámci sviatočnej oslavy na 1. stupni najskôr deviataci škôlkarom čítali rozprávky. Potom škôlkari s pomocou starších spolužiakov maľovali obrázky vo forme daru pre ich školskú knižnicu. Nato všetci skladali sľuby, ktoré boli zapísané na pásiky farebného papiera a zavesené na takzvaný strom čitateľských predsavzatí. Prváci tvorili pre školskú knižnicu záložky a z papiera jej pripravili slávnostnú tortu. Druháci zložili školskej knižnici krásnu pesničku na melódiu známej piesne *Keď si šťastný*. Tretiaci vyrobili pre školskú knižnicu milé blahoželanía. Štvrtáci zahrli školskej knižnici krátke divadielko. Každá trieda školskej knižnici darovala vyzdobený kvetináč a zblahoželala jej k sviatku. Spoločná oslava v školskej knižnici bola doplnená aj veselým tancom a sladkým občerstvením. V rámci prípravy druhej oslavy piataci pre ňu zložili a

nacvičili pesničku. Šiestaci sa zahrali na módnych návrhárov a vytvorili pre školskú knižnicu krásne knižné kostýmy. Siedmaci pripravovali slané občerstvenie a ôsmaci zase sladké občerstvenie vo forme narodeninovej torty. Deviataci na oslavu vyrobili vtipné klobúčky. Všetky tvorivé aktivity boli ukončené druhou oslavou, na ktorej žiaci napríklad spievali, prezentovali svoje knižné kostýmy, hrali sa zábavné vedomostné hry, ktoré boli zamerané na podporu čitateľskej gramotnosti.

Štvrté miesto obsadila **Školská knižnica Základnej školy na Spojovej ulici v Banskej Bystrici**, ktorá zorganizovala podujatie pod názvom *Kalendár najzaujímavejších akcií školskej knižnice* vo forme inšpiratívnych, pútavých a zábavných aktivít zameraných na rozvoj čitateľských zručností žiakov. V rámci podujatia mal každý ročník pridelenú tému, ktorú ľubovoľným spôsobom spracoval do jednej stránky – jedného mesiaca v kalendári. Vytvorený kalendár začínal septembrom 2022 a končil júnom 2023. Boli v ňom spracované tieto najzaujímavejšie čitateľské aktivity z pohľadu žiakov za jednotlivé mesiace: *Vitajte v škole, predškoláci*; *Pasovanie prvákov za čitateľov školskej knižnice*; *Vianoce s knihou – zážitkové čítanie*; *Babka, dedko, prečítaj mi rozprávku*; *Týždeň hlasného čítania*; *Besedy v školskej knižnici*; *Literárna čajovňa*; *Starší čítajú mladším*; *Spojovacia noc literatúry*; *Čitateľský maratón a prestávkový maratón*. Výsledkom skupinovej práce v jednotlivých triedach bolo veľké množstvo nápaditých stránok s najobľúbenejšími a najzaujímavejšími čitateľskými akciami, z ktorých boli vytvorené štyri kalendáre. Jeden kalendár umiestnili do školskej knižnice a ostatné do oddychových zón, v ktorých boli vytvorené čitateľské kútiky, aby žiakom stále pripomínali ich obľúbené čitateľské akcie.

Na piatom mieste sa umiestnila **Školská knižnica Základnej školy v Dvoroch nad Žitavou**, ktorá zorganizovala podujatie pod názvom *Kreatívna školská knižnica* vo forme projektového dňa. Podujatie bolo otvorené krátkou reláciou v školskom rozhlase, v ktorej okrem iných informácií o Medzinárodnom dni školských knižníc odznela aj báseň o školskej knižnici v podaní žiakov 9. ročníka. Nato nasledovala tvorivá skupinová práca s knihami v jednotlivých triedach. Napríklad prváci v rámci čitateľskej aktivity *Naša školská knižnica dýcha tajomstvami* navštívili školskú knižnicu, v ktorej si poprezerali obrázky v rozprávkových knižkách a spoločne sa rozprávali o rozprávkach, ktoré už poznajú. Nato v triede tvorili obaly na knihy, na ktoré im učiteľka napísala názvy ich obľúbených kníh. Druháci v rámci čitateľskej aktivity *V školskej knižnici sa skrývajú neznáme tajomné miesta* kreslili svoje predstavy o tajomných miestach v školskej knižnici. Zároveň sa rozprávali o tom, prečo je dobré čítať a ako im môže zlepšiť školská knižnica ich čitateľské zručnosti. Tretiaci v rámci čitateľskej aktivity *Do školskej knižnice chodíme radi, pretože sú tam naši kamaráti* v kostýme obľúbeného knižného hrdinu riešili rôzne zábavné úlohy, ktoré boli zamerané na čítanie s porozumením, tvorivú prácu s knihami a literárnymi textami. Štvrtáci spoločne vytvorili takzvaný *Srdiečkový strom pre našu školskú knižnicu*, ktorý potom naaranžovali na nástenku pred školskou knižnicou. Žiaci na srdiečka písali, prečo majú radi školskú knižnicu. Piataci v rámci čitateľskej aktivity *Nové šaty pre staré knihy v našej školskej knižnici* vyrobili pre knihy nové obaly a nalepili na knihy novovytvorené titulné strany s cieľom spropagovať najzaujímavejšie knihy aj iným žiakom školy. Titulné strany boli vytvorené šiestakmi v rámci čitateľskej aktivity *V našej školskej knižnici sú ukryté dávne poklady*. Takisto aj siedmaci, ôsmaci a deviataci v rámci svojich čitateľských aktivít *V školskej knižnici môžeme zažiť dobrodružstvá, Školská knižnica nás učí a Pomáhame školskej knižnici, lebo ona pomáha nám* sa venovali rozmanitým pozoruhodným aktivitám, ktoré boli zamerané na podporu kreatívneho čítania, prehĺbenia dobrého vzťahu k ich obľúbenej školskej knižnici a upevnenia súdržnej tímovej práce.

Šieste miesto bolo pridelené **Školskej knižnici Základnej školy s materskou školou v Čadci-Podzávoze**, ktorá zorganizovala podujatie pod názvom *Prečo máme radi našu školskú knižnicu?* v priestoroch školskej knižnice, v jednotlivých triedach a na chodbe v škole formou rozličných inšpiratívnych, vtipných a zábavných čitateľských aktivít, ktorých cieľom bolo motivovať žiakov k spontánnemu záujmu o knihy a upevniť ich dobrý vzťah ku školskej knižnici. V úvode podujatia prebiehalo takzvané odomknutie školskej knižnice žiakmi z 5. až 8. ročníka prostredníctvom rozlúštenia jazykových kódov, slovných šifier a hesiel. Následne ôsmaci a deviataci pracovali s vecným textom. Ich úlohou bolo zistiť druh informačného zdroja podľa obsahu a funkcie. Potom vypracovávali rôzne zábavné úlohy, pri ktorých vyhľadávali informácie z encyklopédií. V ďalšej časti podujatia piataci, siedmci a ôsmaci v školskej knižnici riešili literárne kvízy a pomocou slovných hier a kódov nachádzali v knižničnom fonde knihy, v ktorých mali nájsť konkrétnu stranu či kapitolu na vyriešenie zadanej literárnej úlohy v pracovnom liste. Prváci po pozretí divadelného predstavenia hercami zo školského divadelného krúžku boli riaditeľom školy slávnostne pasovaní za čitateľov školskej knižnice. Iní žiaci sa zapojili do čitateľského maratónu, hlasného čítania či písania vlastnej tvorby na otázku: „*Prečo máme radi našu školskú knižnicu?*“ Na záver podujatia z farebných papierov s napísanými odpoveďami na uvedenú otázku a z obľúbených kníh spoločne vytvorili knižnú reťaz, ktorá symbolizovala, že vďaka takzvanému odomknutiu školskej knižnice sa všetky knihy dostanú zase k jej čitateľom.

Na siedmom mieste skončila **Školská knižnica Základnej školy v Svrčinovci**, ktorá zorganizovala podujatie pod názvom *Vstúpte medzi nás do sveta fantázie*. Na začiatku podujatia prišli do školskej knižnice prváci, ktorých v kostýme ježibaby privítala školská knihovnička s ručne vyrobenou veľkou medovníkovou chalúpkou s pripevnenými upečenými čokoládovými medovníčkami. Nato im piataci prečítali rozprávku *Medovníková chalúpka* a potom im dávali rôzne zábavné hádanky o rozprávkových postavách. Prváci za odmenu dostali čokoládové medovníčky a záložky do *Šlabikára* s rozprávkovými motívmi, ktoré pre nich vyrobili starší spolužiaci. Potom prišli do školskej knižnice druháci, ktorým zase ôsmaci pripravili vtipné a veselé knižné hádanky, krátke powerpointové prezentácie o slovenských obľúbených spisovateľoch a rozprávanie o zaujímavých knihách v školskej knižnici. Po splnení zábavných úloh s knihami nasledovalo slávnostné pasovanie druhákov za čitateľov školskej knižnice. Tento slávnostný akt spoločne vykonávala školská knihovnička s riaditeľom školy, pričom každý nový čitateľ dostal pamätný list, záložku do knihy, sladkosť a knihu *Javornícke rozprávky*. Uvedené knihy získala školská knihovnička vo forme sponzorského daru z vydavateľstva Magma. Takisto sa v školskej knižnici zúčastnili skupinovej práce s informačnými zdrojmi aj žiaci z iných ročníkov, aby svojich spolužiakov inšpirovali k čítaniu krásnej a odbornej literatúry a ukázali im svoj dobrý vzťah k obľúbenej školskej knižnici. Napríklad tretiaci pripravili plagát *Huby na Kysuciach* a deviataci zase vytvorili plagáty *Rastlinstvo Kysúc* a *Živočíchny na Kysuciach*. Štvrtáci navrhli obal na svoju obľúbenú knihu.

Klub mladých čitateľov Albatros (www.kmc.sk) venoval zvláštnu cenu **Školskej knižnici Základnej školy na Námestí mládeže vo Zvolene**, ktorá sa umiestnila ako prvá základná škola mimo poradia víťazov, a to **knihy v hodnote 150 €** do jej knižničného fondu. Školská knižnica zorganizovala podujatie pod názvom *Školská knižnica nás baví*, v rámci ktorého realizovala rôznorodé zážitkové a kreatívne čitateľské aktivity s cieľom podporiť čitateľskú gramotnosť, súťaživosť žiakov a tímovú spoluprácu. Súťažné tímy zostavené zo žiakov prváčkych a druháčkych tried sa v školskej knižnici oboznámili so životom Márie Ďuričkovej. Potom si vypočuli rozprávku *O medveďovi Demetrovi* a zahráli sa rôzne zábavné hry. Súťažiaci z 3. a 4. ročníka sa pod vedením staršieho žiaka z piatej triedy venovali vlastnej

literárnej tvorbe na tému školská knižnica. Piataci sa rozprávali s oceneným kráľom a ocenenou kráľovnou detských čitateľov o čítaní obľúbených kníh. Šiestaci predviedli pútavé a originálne divadielka na motívy rozprávok. Siedmáci riešili tvorivé úlohy, ktoré boli zamerané na prácu s cudzími slovami. Prostredníctvom slovníkov hľadali ich význam a potom sa ich snažili použiť vo vymyslených príbehoch. Žiaci z 8. ročníka tvorili logá pre školskú knižnicu, pričom to najkrajšie umiestnili pri vstupe do jej priestorov. Počas celého dňa prebiehalo aj sprievodné podujatie s názvom *Daruj knihu školskej knižnici*.

Vydavateľstvo Tatran (www.slovtatran.sk) venovalo zvláštnu cenu **Školskej knižnici Základnej školy na Tribečskej ulici v Topoľčanoch**, ktorá sa umiestnila ako druhá základná škola mimo poradia víťazov, a to **knihy v hodnote 150 €** do jej knižničného fondu. Školská knižnica zorganizovala podujatie pod názvom *Najkrajší darček* s cieľom v priateľskej atmosfére upevňovať dobrý vzťah žiakov ku školskej knižnici a využívať jej priestory na oddych a vzdelávanie. Podujatie bolo otvorené motivačným rozhovorom o význame Medzinárodného dňa školských knižníc a obdarovaní školskej knižnice pri príležitosti jej sviatku formou tvorivých, vtipných a výnimočných čitateľských aktivít. V školskej knižnici najskôr vystúpili tretiaci, ktorí zahrli bábkové divadielko *O Červenej Čiapočke*. Školskej knižnici darovali aj tortu a pripojili blahoželanania. Pri pečení torty sa inšpirovali knihou *O psičkovi a mačičke*. Druháci zahrli divadielko na motívy rozprávky *O troch prasiatkach*. Štvrtáci predviedli divadielko *Tri malé bosorky*. Ďalší darček predviedli zase štvrtáci, a to veselý príbeh o dvoch podnikavých školákoch *Machovi a Šebestovej*. Inšpirovali sa knihou od Miloša Macourka *Mach a Šebestová v škole*. Do takzvaného čarovného slúchadla hovorili priania pre ich obľúbenú školskú knižnicu. Ďalšie darčeky pre školskú knižnicu tvorili žiaci vo svojich triedach formou riešenia zábavných úloh zameraných na tvorivú prácu s knihami. Napríklad prváci pracovali s knihou *Danka a Janka* a rozprávkou *O snehulienke a siedmich trpaslíkoch*. Piataci sa venovali klasickým i moderným rozprávkam. Šiestaci sa venovali ľudovej slovesnosti. Siedmáci až deviataci tvorili pre školskú knižnicu básne, krátke príbehy a komiksy.

Knižná edícia pre malých čitateľov Stonožka (www.stonozka.sk) venovala zvláštnu cenu **Školskej knižnici Základnej školy s materskou školou Štefana Ďurovčika v Palíne**, ktorá sa umiestnila ako tretia základná škola mimo poradia víťazov, a to **knihy v hodnote 80 €** do jej knižničného fondu. Školská knižnica zorganizovala podujatie pod názvom *Podoby našej školskej knižnice*, ktoré bolo zamerané nielen na využívanie školskej knižnice ako informačného a vzdelávacieho centra, ale aj ako miesto zábavy a hier. V rámci inšpiratívnych, pútavých a zaujímavých čitateľských aktivít zorganizovali napríklad *Rozprávkové privítanie prvákov v školskej knižnici*. Prvákov v školskej knižnici privítala školská knihovnička v kostýme *Červenej Čiapočky*. Žiaci najskôr hádali, v ktorej rozprávke vystupuje *Červená Čiapočka*, a potom riešili rôzne zábavné úlohy viažuce sa k uvedenej rozprávke. Tretiaci s pomocou svojej učiteľky z kartónu vyrobili maketu – rozprávkovú postavu *Pinocchia*, aby ju mohli používať čitatelia pri fotení. Takisto aj štvrtáci použili kartón, z ktorého vyrobili takzvaný triedny čitateľský denník. Z výkresov urobili obálky, do ktorých vložili čitateľské listy z doteraz prečítaných kníh. Starší žiaci vyrobili pre školskú knižnicu logo v tvare srdca s napísanými slovami *Čítame radi – čítame srdcom* a album, do ktorého budú vkladat fotografie zo všetkých čitateľských akcií. Do čitateľských aktivít zapojili aj žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami.

Knižná edícia pre mladých čitateľov YOLI (www.yoli.sk) venovala zvláštnu cenu **Školskej knižnici Gymnázia sv. Moniky v Prešove**, ktorá sa umiestnila ako prvá stredná škola mimo poradia víťazov, a to **knihy v hodnote 80 €** do jej knižničného fondu. Školská knižnica

zorganizovala podujatie pod názvom *Kúsok školskej knižnice aj na našich chodbách* s cieľom zriadiť na jednotlivých poschodiach školy v oddychových zónach priestor s knihami, aby aj tí žiaci, ktorí bežne nenavštevujú školskú knižnicu, mohli svoj čas na chodbách stráviť inak ako s mobilom v ruke a slúchadlami na ušiach. Výsledkom skupinovej práce žiakov boli v Medzinárodny deň školských knižníc vytvorené štyri inštalácie drevených políc s knihami, ktoré si mohli žiaci požičať. Dokonca jedna inštalácia bola doplnená aj o takzvané miniatúrne literárne svety. Ďalšia časť žiakov si pripravila pre svojich spolužiakov informácie o poslaní a činnosti ich školskej knižnice a odovzdávala im ich pri návšteve školskej knižnice počas celého dňa.

Vyhodnotenie celoslovenského projektu je dostupné na webovom sídle NIVaM (www.nivam.sk) v časti *Knižnica*.

INFORMAČNÉ TECHNOLOGIE

Proces elektronizácie a revitalizácie v školských knižniciach môžeme hodnotiť len z pohľadu celkového počtu automatizovaných knižnično-informačných systémov a umiestnených online katalógov na internete, ale nie z hľadiska počtu počítačov v školských knižniciach a pripojení školských knižníc na internet školy (tabuľka 8). V porovnaní s predchádzajúcim štatistickým obdobím sa celkový počet **automatizovaných knižnično-informačných systémov zvýšil približne o 2 %**.

Z 23 integrovaných školských knižníc s verejnými knižnicami vykázalo len **13 školských knižníc integrovaných s verejnými knižnicami** (približne 57 %) automatizovaný knižnično-informačný systém. Zvyšné vedú odbornú evidenciu v listinnej forme.

V súvislosti s vykázaným počtom automatizovaných knižnično-informačných systémov považujeme za dôležité uviesť niekoľko dôležitých faktov, a to:

- Po prvé, že pri zbere údajov, ktoré sa týkali tohto štatistického ukazovateľa, sa už po piatykrát aplikovala metodika CVTI SR, podľa ktorej sa mohli vykazovať okrem automatizovaných knižnično-informačných systémov aj elektronické programy (napr. aScAgenda, eŠkola), ktorých súčasťou bol modul Knižnica, ktorý umožňoval školským knižniciam evidovať všetky povinné údaje v oblasti základnej a pomocnej odbornej evidencie v súlade s platným právnym stavom¹².
- Po druhé, existuje rozdiel medzi oficiálne vykázaným počtom automatizovaných knižnično-informačných systémov a medzi evidenciou uvedeného štatistického ukazovateľa v Adresári školských knižníc v Slovenskej republike. Podľa nahlásených údajov školskými knižnicami do uvedeného Adresára školských knižníc v Slovenskej republike by malo vlastniť („pracovať“) s automatizovaným knižnično-informačným systémom alebo počítačovým programom až **708 školských knižníc**, pričom 38 školských knižníc dokonca malo nahlásené až 2 automatizované knižnično-informačné systémy. Na vysvetlenie tejto „anomálie“ uvádzame, že niektoré školské knižnice prestali pracovať so zakúpenými automatizovanými knižnično-

¹² Ostatné elektronické programy, ktoré nespĺňali všetky zákonom stanovené podmienky napríklad pri vedení odbornej evidencii knižničných dokumentov, evidencii registrovaných používateľov, evidencii absenčných výpožičiek, vyradovaní knižničných dokumentov, nemali školské knižnice v tomto štatistickom ukazovateli vykazovať.

informačnými systémami z rozvojového projektu *Elektronizácia a revitalizácia školských knižníc*, ktorý realizovalo ministerstvo školstva v rokoch 2006 – 2009, 2011 a 2013¹³, a obstarali si nový automatizovaný knižnično-informačný systém. Školské knižnice najčastejšie nahlásili tieto automatizované knižnično-informačné systémy: Biblib, Clavius, Knižničný systém pre malé a stredné knižnice, Proflib. V malom počte boli hlásené aj iné automatizované knižnično-informačné systémy, napríklad Advenced Rapid Library, Dawinci, Libris, Tritius, alebo knižničný, evidenčný, výpožičný systém LETTERA, ktorý získali podporené školské knižnice už zo spomínanej eurofondovej výzvy *na budovanie a zlepšenie technického vybavenia jazykových učební, školských knižníc, odborných učební rôzneho druhu v základných školách*¹⁴. Z počítačových programov to boli najčastejšie aScAgenda a eŠkola.

Tabuľka 8 Informačné technológie v školských knižniciach v rokoch 2021 a 2022

Ukazovateľ	2021	2022	Nárast/pokles (%)
Automatizovaný knižnično-informačný systém	544	553	+1,65
Online katalóg školskej knižnice na internete	92	97	+5,43

Za povšimnutie stojí oficiálne vykázaný celkový počet automatizovaných knižnično-informačných systémov v jednotlivých krajoch Slovenskej republiky v porovnaní s počtom školských knižníc v klesajúcom poradí:

- **Žilinský kraj (46 %)**
- **Bratislavský kraj (42 %)**
- **Trenčiansky kraj (41 %)**
- **Prešovský kraj (36 %)**
- **Nitriansky kraj (34 %)**
- **Košický kraj (32 %)**
- **Banskobystrický kraj (29 %)**
- **Trnavský kraj (29 %)**

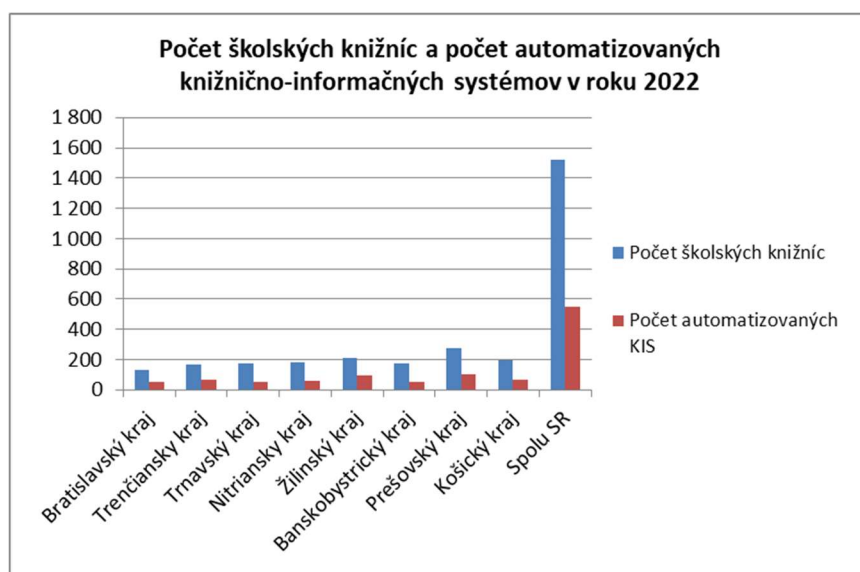
¹³ Z finančných prostriedkov ministerstva školstva si zakúpilo automatizovaný knižnično-informačný systém 393 školských knižníc z celkového počtu 602 podporených školských knižníc v základných školách a v stredných školách.

¹⁴ V rámci uvedenej výzvy mala školská knižnica stanovený limit 6 900 € na technické a technologické vybavenie. Oprávnenými položkami boli: 1 počítač pre školského knihovníka, 5 počítačov/notebookov pre používateľov školskej knižnice, 5 tabletov pre používateľov školskej knižnice, **knižnično-informačný systém**, čítačka čiarových kódov, tlačiareň, kopirovací stroj, skener, televízor, DVD prehrávač, dataprojektor a premietacie plátno.

Tabuľka 9 Počet školských knižníc a počet automatizovaných knižnično-informačných systémov v roku 2022 v krajoch Slovenskej republiky

Ukazovateľ	Počet školských knižníc	Počet automatizovaných knižnično-informačných systémov	%
Bratislavský kraj	133	56	42
Trenčiansky kraj	167	69	41
Trnavský kraj	178	52	29
Nitriansky kraj	185	63	34
Žilinský kraj	212	98	46
Banskobystrický kraj	175	50	29
Prešovský kraj	278	101	36
Košický kraj	197	64	32
Spolu Slovenská republika	1 525	553	36

Graf 8 Počet školských knižníc a počet automatizovaných knižnično-informačných systémov v roku 2022 v krajoch Slovenskej republiky

Vzhľadom k tomu, že až **64 % školských knižníc** nepracuje s automatizovaným knižnično-informačným systémom a až **94 % školských knižníc** nemá umiestnený online katalóg na webovom sídle svojej školy, musíme hovoriť o **zvlášť nedostatočnom vybavení školských knižníc v oblasti informačných technológií**. Za dôležité považujeme uviesť dôležité informácie, ktoré boli získané na základe riadeného rozhovoru s riaditeľmi škôl a školskými knihovníkmi, a to, že každoročne rastie počet školských knižníc, ktoré prestávajú spracovávať knižničné jednotky prostredníctvom automatizovaných knižnično-informačných systémov. Uvádzali najčastejšie tieto dôvody:

- nedostatok finančných prostriedkov na pokrytie nákladov na servis počítačov a tlačiarňí, na ročnú aktualizáciu automatizovaných knižnično-informačných systémov alebo ich servis,

- morálna opotrebovanosť počítačov – nedostatok finančných prostriedkov na kúpu nových počítačov,
- zmena školského knihovníka, ktorý nevie pracovať s daným automatizovaným knižnično-informačným systémom alebo dokonca nemá ani záujem pracovať s ním,
- problémy v komunikácii zamestnancov školy (napr. nezáujem riaditeľa školy o podporu prevádzky automatizovaného knižnično-informačného systému alebo dokonca o prevádzku a činnosť školskej knižnice).

Na druhej strane je vhodné akcentovať, že **automatizované knižnično-informačné systémy by školským knižniciam pomohli:**

- zlepšiť prístup ku knižničnému fondu prostredníctvom **online katalógu**,
- zrýchliť spracovanie knižničných dokumentov a informácií tým, že by sa **vylúčilo** duplicitné spracovanie tých istých údajov,
- vykonávať elektronickú katalogizáciu a preberať hotové **katalogizačné záznamy** zo Súborného katalógu knižníc Slovenskej republiky,
- skvalitniť poskytovanie **knižnično-informačných služieb** pre používateľov školských knižníc s prepojením jednotlivých online modulov, napríklad online katalógu s výpožičným procesom,
- poskytovať **elektronické služby**, napríklad vyhľadávanie v lokálnych a vonkajších databázach,
- poskytovať **základné elektronické služby**, najmä prístup k elektronickému katalógu školskej knižnice, prístup k webovej stránke školskej knižnice, ktorá je súčasťou webového sídla školy alebo v prípade málotriedky príslušnej obce, prezeranie voľných internetových zdrojov v školskej knižnici prostredníctvom elektronických zariadení (počítač, tablet, vreckový počítač a iné) s pripojením na internet, prístup k elektronickej zbierke v školskej knižnici,
- poskytovať **špeciálne elektronické služby**, najmä vo forme prístupu k elektronickej zbierke mimo školskej knižnice, zabezpečenie elektronického dodávania dokumentov, elektronických referenčných služieb, elektronických rešeršných služieb, poskytovanie inštrukcií používateľom k elektronickým službám a zabezpečenie prístupu na internet,
- skvalitniť **vedenie odbornej evidencie a vykazovanie** štatistických údajov získaním relevantných údajov, ktoré vznikli pri spracovaní,
- **zredukovať** rutinnú prácu školského knihovníka a **získať väčší časový priestor** pre zlepšenie poskytovania knižnično-informačných služieb používateľom školskej knižnice,
- vylepšiť **obraz školskej knižnice** na verejnosti,

- osvojovať, upevňovať a prehĺbovať rozvoj **informačných zručností** používateľov školskej knižnice.

V prípade celkového počtu **online katalógov umiestených na internete** bol oproti predchádzajúcemu štatistickému obdobiu zaznamenaný **nárast o 5 %**.

Za zvlášť negatívnu skutočnosť považujeme, že z 23 školských knižníc integrovaných s verejnými knižnicami len **3 školské knižnice integrované s verejnými knižnicami** (13 %) vykazovali online katalóg na internete. Pritom by mali všetky integrované školské knižnice pracovať s automatizovaným knižnično-informačným systémom a sprístupniť záznamy o knižničnom fonde všetkým členom školskej komunity i občanom danej obce/daného mesta prostredníctvom online katalógu zverejneného na internete a zároveň rozšíriť a skvalitniť poskytovanie knižnično-informačných služieb.

PERSONÁLNE ZABEZPEČENIE

V roku 2022 vykonávalo odborné knižničné činnosti v 1 525 školských knižniciach **1 794 školských knihovníkov**, čo je oproti predchádzajúcemu štatistickému obdobiu nepatrný pokles, a to o **0,44 %** (tabuľka 10). **Funkciu školského knihovníka** vykonávali predovšetkým **učitelia slovenského jazyka a literatúry**, a to popri vyučovaní ako činnosť súvisiacu s výchovno-vzdelávacou činnosťou učiteľa, **alebo vychovávateľa**¹⁵.

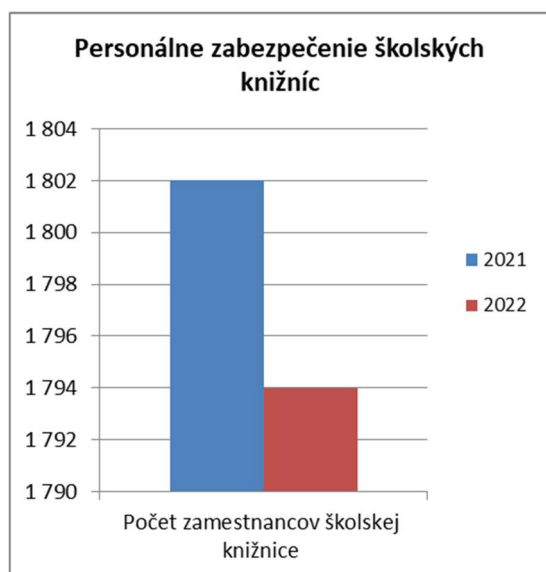
Dobrou správou je, že mnohí z nich vykonávali svoju prácu s veľkým nadšením, pri vzdelávaní poskytovali svojim používateľom informačnú podporu, inšpiratívnym spôsobom rozvíjali kreatívne čítanie a organizovaním vzdelávacích a kultúrno-spoločenských podujatí (prostredníctvom voľnočasových aktivít) navzájom spájali členov školskej komunity a posilňovali ich súdržnosť. Rovnako sa usilovali, aby si žiaci pri prezentácii svojich prác alebo v úlohe hercov upevnili sebavedomie, rozvinuli sociálne kompetencie a využili potenciál osobných talentov.

Tabuľka 10 Personálne zabezpečenie v školských knižniciach v rokoch 2021 a 2022

Ukazovateľ	2021	2022	Nárast/pokles (%)
Počet zamestnancov školskej knižnice (fyzické osoby)	1 802	1 794	-0,44

¹⁵ I napriek tomu, že v § 36 ods. 1 písm. l) zákona č. 138/2019 Z. z. o pedagogických zamestnancoch a odborných zamestnancoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov je uvedený termín **školský špecialista vo výchove a vzdelávaní**, ktorý v súlade s § 38 ods. 4 písm. b) uvedeného zákona vykonáva činnosti v oblasti "využívania knižničných služieb a informačných služieb pre potreby výchovy a vzdelávania, aktualizácieho vzdelávania, sebarozvoja žiakov, pedagogických zamestnancov a odborných zamestnancov", pre potreby aplikačnej praxe naďalej používame termín školský knihovník.

Graf 9 Personálne zabezpečenie v školských knižniciach v rokoch 2021 a 2022

Zriaďovatelia školských knižníc (riaditelia škôl a starostovia obcí), školskí knihovníci a pedagogickí zamestnanci využívali **pri výkone odborných knižničných činností a pri organizovaní vzdelávacích a kultúrno-spoločenských podujatí** odborné poradenstvo NIVaM, konkrétne metodiku pre školské knižnice.

V rámci výkonu odborných knižničných činností, ako sú **doplňovanie knižničného fondu, odborná evidencia a spracovanie knižničných dokumentov, revízia knižničného fondu, vyradovanie knižničného fondu, organizácia, uchovávanie a ochrana knižničného fondu a poskytovanie knižnično-informačných služieb**, boli predmetom odborných konzultácií predovšetkým otázky zamerané na:

- vedenie základnej odbornej evidencie knižničného fondu (napr. vedenie prírastkového zoznamu a zoznamu úbytkov),
- vedenie pomocnej odbornej evidencie (napr. evidencia registrovaných používateľov, evidencia absenčných výpožičiek, evidencia prezenčných výpožičiek, evidencia došlých čísiel periodík),
- vedenie ďalšej pomocnej evidencie (napr. evidencia vzdelávacích a kultúrno-spoločenských podujatí, denný zápis o činnosti školskej knižnice),
- vykonávanie revízie knižničného fondu (napr. vydanie príkazu na vykonanie revízie knižničného fondu, vydanie menovacieho dekrétu členom revíznej komisie, vypracovanie zápisnice o výsledku revízie knižničného fondu, vypracovanie zoznamu knižničných dokumentov navrhnutých na vyradenie),
- vyradovanie knižničných dokumentov (napr. vydanie menovacieho dekrétu členom vyradovacej komisie, vypracovanie zoznamu vyradených knižničných dokumentov, povinnosť ponúknuť vyradené knižničné dokumenty iným knižniciam knižničného systému Slovenskej republiky),

- vypracovanie štatútu školskej knižnice, knižničného a výpožičného poriadku školskej knižnice a cenníka a sankčných poplatkov školskej knižnice,
- postup pri zriadení školskej knižnice alebo pri jej zrušení, prípadne pri zlúčení školskej knižnice s verejnou knižnicou alebo pri zlúčení školských knižníc z dôvodu zlúčenia dvoch škôl do jednej spojenej školy,
- postup pri odovzdaní a prevzatí agendy školskej knižnice,
- prípravu rozmanitých podujatí a akcií zameraných na rozvoj informačnej výchovy a čitateľskej gramotnosti,
- vypĺňanie štatistických údajov o činnosti školskej knižnice za dané štatistické obdobie.

Počas roka 2022 bolo v rámci odbornej poradenskej a konzultačnej služby poskytnutých **4 964 odborných konzultácií**, a to vo forme elektronickej pošty (3 889 písomne evidovaných konzultácií), telefonicky (1 074 písomne evidovaných konzultácií) a 1 osobná návšteva v školskej knižnici.

Riaditelia škôl a školskí knihovníci o **činnosti svojej školskej knižnice informovali** napríklad:

- na pracovných poradách v škole,
- na pracovných stretnutiach so zriaďovateľom školy,
- na stretnutiach s rodičmi žiakov,
- prostredníctvom vydaných stručných informačných materiálov o knižničnom fonde, o poskytovaných knižnično-informačných službách a o výpožičných hodinách,
- prostredníctvom článkov a reportáží v regionálnych či celoslovenských printových alebo elektronických médiách,
- prostredníctvom webovej stránky školskej knižnice, ktorá bola súčasťou webového sídla školy alebo obce v prípade málotriedok,
- prostredníctvom Správy o výchovno-vzdelávacej činnosti, jej výsledkoch a podmienkach školy za školský rok 2021/2022, v ktorých uvádzali zorganizované vzdelávacie a kultúrno-spoločenské podujatia zamerané na rozvoj čitateľskej gramotnosti a informačnej výchovy alebo aj stručné zhrnutie práce školského knihovníka.

V súvislosti s **finančným odmeňovaním práce školského knihovníka** považujeme za dôležité uviesť, že:

- jedna časť zriaďovateľov školských knižníc využívala na **finančné odmeňovanie práce školského knihovníka** dva základné nástroje, a to osobný príplatok a/alebo odmenu v súlade so zákonom č. 553/2003 Z. z. o odmeňovaní niektorých

zamestnancov pri výkone práce vo verejnom záujme a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov. Niektorí z nich namiesto priamej finančnej odmeny za prácu v školskej knižnici poskytli školským knihovníkom náhradné voľno,

- ďalšia časť zriaďovateľov školských knižníc vo svojich rozpočtoch (v takzvanom normatívnom financovaní) buď nedokázala vyčleniť finančné prostriedky na mzdové ohodnotenie školského knihovníka, alebo vyčlenila len nízky objem finančných prostriedkov, čo veľa školských knihovníkov považovalo za najvýznamnejšiu prekážku v dosahovaní cieľov školskej knižnice a plnenia jej úloh.

V súvislosti s personálnym obsadením školských knižníc je potrebné ešte dodať dôležitú informáciu, že pomerne veľké množstvo školských knihovníkov ako problematické uvádzalo aj nedostatok času venovať sa práci v školskej knižnici popri „základnom pracovnom úväzku“. Uvedené informácie boli získané z riadených rozhovorov s riaditeľmi škôl a školskými knihovníkmi.

HOSPODÁRENIE ŠKOLSKÝCH KNIŽNÍC

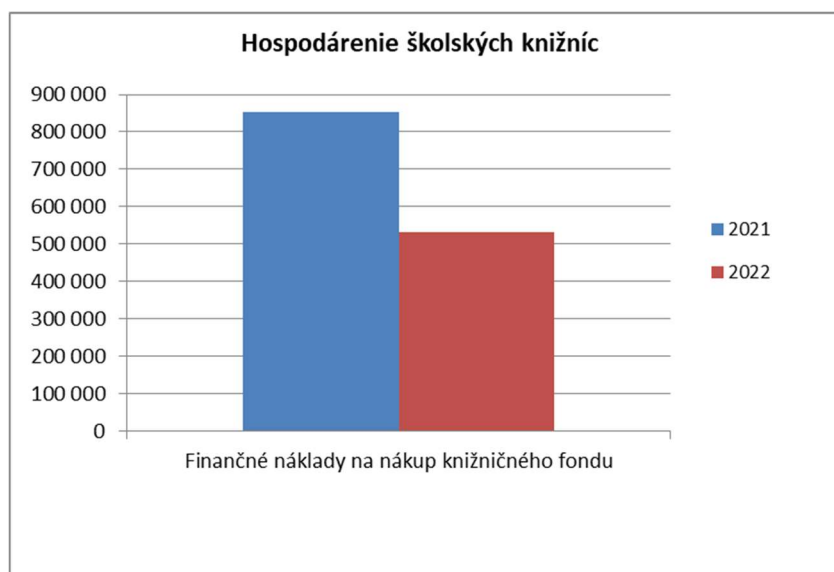
Nedostatočný objem verejných financií vynaložených na školstvo sa premietol aj do hospodárenia školských knižníc, čo dokazujú aj vynaložené finančné prostriedky na nákup knižničného fondu (tabuľka 11). Pokiaľ v roku 2021 sa zvýšil nákup knižničného fondu až o 117,64 %, pritom kladný údaj v tomto štatistickom ukazovateli vykázalo 60 % školských knižníc, v roku 2022 **poklesol** približne o **38 %**. Finančné náklady na nákup knižničného fondu vykázalo 40 % školských knižníc. Na doplnenie uvádzame, že vysoký objem finančných nákladov na nákup knižničného fondu do školských knižníc bol v roku 2021 dosiahnutý predovšetkým vďaka realizácii spomenutého rozvojového projektu ministerstva školstva *Čítame radi a Čítame radi 2*¹⁶.

Tabuľka 11 Hospodárenie v školských knižniciach v rokoch 2021 a 2022

Ukazovateľ	2021	2022	Nárast/pokles (%)
Finančné náklady na nákup knižničného fondu	854 380	533 032	-37,61

¹⁶ Ministerstvo školstva v roku 2021 realizovalo rozvojový projekt *Čítame radi a Čítame radi 2* s cieľom, aby deti (žiaci) čítali rady a mali k dispozícii atraktívnu a veku primeranú literatúru. Na oba rozvojové projekty vyčlenilo celkovú sumu 748 228 €, pričom jedna škola mohla získať maximálne 800 € a minimálne 200 € na nákup krásnej literatúry a odbornej literatúry. Celkovo bolo podporených 1 022 škôl.

Graf 10 Hospodárenie v školských knižniciach v rokoch 2021 a 2022

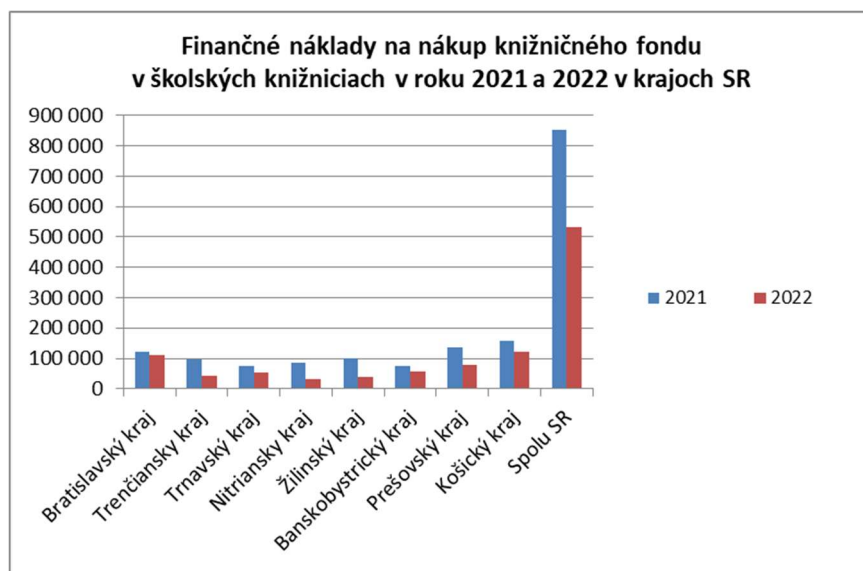
V klesajúcom poradí uvádzame školské knižnice v krajoch Slovenskej republiky z hľadiska najväčšieho **poklesu objemu vynaložených finančných prostriedkov na nákup knižničného fondu**:

- školské knižnice Nitrianskeho kraja **mínus 64,04 %** (v roku 2021 mínus 10,79 %)
- školské knižnice Žilinského kraja **mínus 59,74 %** (v roku 2021 plus 27,86 %)
- školské knižnice Trenčianskeho kraja **mínus 56,21 %** (v roku 2021 plus 198,40 %)
- školské knižnice Prešovského kraja **mínus 42,72 %** (v roku 2021 plus 199,32 %)
- školské knižnice Trnavského kraja **mínus 30,04 %** (v roku 2021 plus 337,47 %)
- školské knižnice Banskobystrického kraja **mínus 26,58 %** (v roku 2021 plus 213,09 %)
- školské knižnice Košického kraja **mínus 23,53 %** (v roku 2021 plus 173,72 %)
- školské knižnice Bratislavského kraja **mínus 10,00 %** (v roku 2021 plus 172,84 %)

Tabuľka 12 Finančné náklady na nákup knižničného fondu v školských knižniciach v rokoch 2021 a 2022 v krajoch Slovenskej republiky

Ukazovateľ	2021	2022	Nárast/pokles (%)
Bratislavský kraj	122 706	110 429	-10,00
Trenčiansky kraj	97 434	42 665	-56,21
Trnavský kraj	75 775	53 011	-30,04
Nitriansky kraj	86 069	30 954	-64,04
Žilinský kraj	100 823	40 595	-59,74
Banskobystrický kraj	75 414	55 372	-26,58
Prešovský kraj	137 873	78 971	-42,72
Košický kraj	158 286	121 035	-23,53
Spolu Slovenská republika	854 380	533 032	-37,61

Graf 11 Finančné náklady na nákup knižničného fondu v školských knižniciach v rokoch 2021 a 2022 v krajoch Slovenskej republiky

V prípade **23 školských knižníc integrovaných s verejnými knižnicami** bol zaznamenaný **pokles** finančných nákladov na **nákup knižničného fondu o 86 %**, pričom v roku 2021 to bol nárast až o 330 %. Predtým kladné číslo vykázalo z rovnakého počtu automatizovaných knižnično-informačných systémov 83 % školských knižníc integrovaných s verejnými knižnicami, v roku 2022 len 39 %. Kvôli objektívnosti je potrebné dodať, že v roku 2021 niekoľko školských knižníc integrovaných s verejnými knižnicami nesprávne započítalo do tohto štatistického ukazovateľa aj cenu knižničných dokumentov, ktoré získali bezodplatným prevodom od obce v rámci realizácie už niekoľkokrát spomínanej eurofondovej výzvy *na budovanie a zlepšenie technického vybavenia jazykových učební, školských knižníc, odborných učební rôzneho druhu v základných školách*.

PODPORA NIVaM ŠKOLSKÝM KNIŽNICIAM

NIVaM je poverený metodickým riadením školských knižníc v oblasti tvorby metodických materiálov a poskytovaním odborného poradenstva. Uvedenú činnosť zabezpečuje metodička pre školské knižnice. Metodické riadenie pre školské knižnice plnilo svoje **strategické poslanie** v roku 2022 viacerými **spôsobmi a formami**.

Odborné konzultácie pre školských knihovníkov

Odborná poradenská a konzultačná služba poskytovaná zriaďovateľom školských knižníc a školským knihovníkom v rámci výkonu odborných knižničných činností (napr. doplňovanie knižničného fondu, odborná evidencia a spracovanie knižničných dokumentov, revízia knižničného fondu, vyradovanie knižničného fondu, organizácia, uchovávanie a ochrana knižničného fondu a poskytovanie knižnično-informačných služieb), pri zriadení, zlúčení alebo zrušení školskej knižnice, pri vyplňovaní výkazu štatistického výkazu za rok 2021, a to vo forme elektronickej pošty (3 889 konzultácií), telefonicky (1 074 konzultácií) a osobne (1 konzultácia, návšteva v školskej knižnici).

Priebežná aktualizácia informácií a metodických dokumentov v rámci webového sídla NIVaM v časti *Knižnica*

V rámci webového sídla NIVaM (www.nivam.sk) v časti *Knižnica* sa nachádza sekcia **Školské knižnice**, ktorej webové rozhranie obsahuje aktuálne informácie a metodické dokumenty, ktoré sú adekvátne pre činnosť školských knižníc a ktoré uľahčujú a zefektívňujú prácu školským knihovníkom a zriaďovateľom školských knižníc. Uvedené **webové rozhranie je rozdelené na kategórie**: *Aktuality, Štatistika školských knižníc, Zriadenie školskej knižnice, Pomôcky pre doplňovanie knižničného fondu, Príručka pre školského knihovníka, Elektronizácia a revitalizácia školských knižníc, Medzinárodná konferencia Školské knižnice ako informačné a kultúrne centrá škôl, Informačná výchova, Podujatia na podporu a rozvoj čitateľskej gramotnosti, Príklady dobrej praxe zo školských knižníc, Celoslovenský projekt pre stredné školy Záložka do knihy spája slovenské školy, Česko-slovenský projekt pre základné školy a osemročné gymnáziá Záložka do knihy spája školy, Celoslovenský projekt Najzaujímavejšie podujatie školskej knižnice, Adresár školských knižníc v Slovenskej republike, Kontakty*. Jednotlivé **kategórie sa ďalej členia na podkategórie**. Napríklad kategória *Zriadenie školskej knižnice* sa člení na podkategórie: *Legislatíva, Koncepcia vybavenia školských knižníc, Metodické materiály, Medzinárodné odporúčania, Automatizované knižnično-informačné systémy*.

Vypracovanie a aktualizácia metodických materiálov:

- **Metodické usmernenie č. 1/2022 k povinným evidenciám školskej knižnice**
Dopĺňa a upravuje postup pri povinných evidenciách školskej knižnice v súlade s vyhláškou Ministerstva kultúry Slovenskej republiky č. 201/2016 Z. z., ktorou sa ustanovujú **podrobnosti o spôsobe vedenia odbornej evidencie knižničných dokumentov a o revízii a vyradovaní knižničného fondu v knižniciach**, ktorá bola zriadená v súlade so zákonom o knižniciach a **upravuje rozsah požadovaných údajov pre štátne štatistické zisťovanie za rok 2022**, ktoré je povinná škola ako spravodajská jednotka v zmysle zákona č. 540/2001 Z. z. o štátnej štatistike v znení neskorších predpisov poskytnúť ministerstvu školstva. Jeho súčasťou je päť vzorových materiálov na vedenie evidencie používateľov, absenčných výpožičiek, prezenčných výpožičiek, vzdelávacích a kultúrno-spoločenských podujatí a denného zápisu o činnosti školskej knižnice.

- **Metodické usmernenie č. 2/2022 upravujúce postup pri vykonaní revízie knižničného fondu a vyrad'ovani knižničných dokumentov z knižničného fondu školskej knižnice**

Dopĺňa a upravuje podrobný postup školskej knižnice pri vykonaní revízie knižničného fondu a vyrad'ovani knižničných dokumentov z knižničného fondu v súlade so zákonom o knižniciach a s vyhláškou Ministerstva kultúry Slovenskej republiky č. 201/2016 Z. z., ktorou sa ustanovujú podrobnosti o spôsobe vedenia odbornej evidencie knižničných dokumentov a o revízii a vyrad'ovani knižničného fondu v knižniciach. Jeho súčasťou je sedem vzorových materiálov, a to vzor príkazu na vykonanie pravidelnej revízie knižničného fondu, vzor menovacieho dekrétu predsedu revíznej komisie, vzor zápisnice o výsledku revízie knižničného fondu, vzor zoznamu knižničných dokumentov navrhnutých na vyradenie, vzor menovacieho dekrétu predsedu vyrad'ovacej komisie, vzor zoznamu vyradených knižničných dokumentov, vzor darovacej zmluvy.

- **Metodický pokyn Oznam o štátnom štatistickom zisťovaní v oblasti školstva za rok 2021 – Výkaz o školskej a akademickej knižnici Škol (MSVVS SR) 10 – 01 a ďalšie doplňujúce informácie**

Obsahuje podrobnosti o zbere štatistických údajov o školskej knižnici a doplňujúce informácie k vykazovaniu štatistických údajov za oblasť knižničného fondu, používateľov, výpožičiek a služieb, doplňajúcich ukazovateľov, informačných technológií, zamestnancov knižnice, hospodárenia a siete knižníc za kalendárny rok 2021.

- **Metodické usmernenie k vykázaniu počtu registrovaných používateľov a výpožičiek vo Výkaze o školskej a akademickej knižnici Škol (MŠVVaŠ SR) 10 – 01 za rok 2021**

Dopĺňa a upravuje podrobný postup školskej knižnice pri evidencii registrovaných (aktívnych) používateľov školskej knižnice, evidencii absenčných výpožičiek a evidencii prezenčných výpožičiek. Metodické usmernenie bolo zaslané dotknutým 228 spravodajským jednotkám 1. a 4. apríla 2022.

- **Metodický pokyn k povinnému uzatvoreniu odbornej evidencie v školskej knižnici za rok 2022**

Obsahuje podrobnosti pri uzatvorení povinných odborných evidencií školskej knižnice vedených v listinnej forme alebo v elektronickej forme v súlade s platnými právnymi predpismi za kalendárny rok 2022. Jeho súčasťou sú dve prílohy. Prvou prílohou je *Vzor záznamu o uzatvorení a autorizácii čiastkového prírastkového zoznamu v elektronickej podobe, ktorý viedla Školská knižnica Základnej školy v Ábelovej*. Druhou prílohou je *Vzor záznamu o uzatvorení a autorizácii čiastkového zoznamu úbytkov v elektronickej podobe, ktorý viedla Školská knižnica Základnej školy v Ábelovej*.

- **Metodický materiál *Webový register pre zber štatistických údajov o školskej knižnici za rok 2022***

Bol vypracovaný pre potreby CVTI SR, ktoré malo za úlohu vykonať adresný zber štatistických údajov o 1 525 školských knižniciach za rok 2022.

- **Metodický materiál *Kalendár vzdelávacích a kultúrno-spoločenských podujatí Odboru Slovenskej pedagogickej knižnice pre školské knižnice na rok 2022***
Obsahuje prehľad o organizovaní národných a medzinárodných vzdelávacích a kultúrno-spoločenských podujatí určených na skvalitnenie činnosti školských knižníc a podporu tvorivého vzdelávania a kreatívneho čítania v základných školách, v stredných školách a v školských knižniciach v roku 2022.
- **Elektronická metodická báza *Automatizované knižnično-informačné systémy*** – aktualizovaná
Obsahuje históriu, zloženie modulov, základné technické a komunikačné zabezpečenie, cenník pre školské knižnice a referencie o vhodných automatizovaných knižnično-informačných systémoch pre školské knižnice. Sú to tieto automatizované knižnično-informačné systémy: Biblib, Clavius, Knižnično-informačný systém pre malé a stredné knižnice, Profilib, Tritius.
- **Metodický materiál *Podujatia na podporu a rozvoj čitateľskej gramotnosti*** – aktualizovaný
Obsahuje prehľad príkladov na realizáciu rôznych foriem a metód individuálnej alebo kolektívnej práce s používateľmi školskej knižnice. Osobitne sú v ňom uvedené projekty metodiky NIVaM pre školské knižnice zamerané na podporu čitateľskej gramotnosti a zvlášť projekty iných subjektov. Uvedený materiál je vhodný aj pre základné školy a stredné školy, ktoré majú len kabinetné zbierky, pretože účasť v niektorých projektoch nie je podmienená zriadením školskej knižnice.
- **Elektronická metodická báza podujatí *Príklady dobrej praxe zo školských knižníc***
Register slúži ako úložisko metodickej bázy podujatí zameraných na **podporu zvyšovania úrovne čitateľskej gramotnosti a kultúry čítania žiakov základných škôl a stredných škôl**, ktoré zorganizovali školské knižnice. Jeho cieľom je ponúknuť školským knihovníkom a pedagogickým zamestnancom praktické námety a zdroj inšpirácie na zorganizovanie podobných alebo kreovaných podujatí. Metodická báza podujatí je priebežne doplňovaná **metodickými listami** podujatí, ktoré na princípe dobrovoľnosti vypracúvajú školskí knihovníci z ocenených školských knižníc v rámci celoslovenského projektu *Najzaujímavejšie podujatie školskej knižnice*. V rámci nej sa zvlášť nachádzajú námety pre základné školy a námety pre stredné školy. K 31. decembru 2022 bolo zverejnených 84 metodických listov.
- **Elektronická metodická báza podujatí *Príklady akcií informačnej výchovy***
Register slúži ako úložisko metodických listov pre organizáciu vzdelávacích akcií zameraných na podporu zvyšovania úrovne informačnej výchovy. Jeho cieľom je ponúknuť školským knihovníkom a učiteľom praktické námety a zdroj inšpirácie na zorganizovanie podobných alebo kreovaných akcií. V súčasnosti obsahuje práce študentiek 1. ročníka magisterského štúdia v študijnom programe *Učiteľstvo pre primárne vzdelávanie* Pedagogickej fakulty Trnavskej univerzity v Trnave realizované v školskom roku 2017/2018 pod vedením prof. PhDr. Olgy Zápotočnej, CSc. Počas roka 2022 nebola doplnená novými metodickými listami.
- **Propagačný leták *Štruktúra webu časti Školské knižnice*** – aktualizovaný
Obsahuje mapu webového rozhrania NIVaM, a to v časti *Knižnica*, sekcia **Školské knižnice**. Ide o rozdelenie od kategórií na najvyššej úrovni cez kategórie na nižších úrovniach až po konkrétne dokumenty.

- **Metodický pokyn pre vyplňovanie štatistického výkazu o školskej knižnici Škol (MŠVVŠ SR) 10 – 01 určeného pre automatizované spracovanie s účinnosťou od 1. septembra 2022 a aktualizácia uvedeného štatistického výkazu**

Oba materiály boli aktualizované o nové skutočnosti (vyradenie konkrétnych štatistických ukazovateľov, ako bolo napr. vykazovanie počtu evidovaných knižničných jednotiek z odbornej literatúry a z krásnej literatúry, vykazovanie počtu používateľov podľa kategórií pedagogickí a odborní zamestnanci a žiaci, vykazovanie počtu návštev fyzických osôb v školskej knižnici, vykazovanie počtu výpožičiek podľa členenia literatúry – zvlášť odbornej literatúry a zvlášť krásnej literatúry, počtu výpožičiek periodík, počtu výpožičiek audiovizuálnych a elektronických dokumentov, počtu výpožičiek špeciálnych dokumentov, vykazovanie MVS iným knižniciam, vykazovanie MVS z iných knižníc, vykazovanie počtu bibliografií a rešerší, vykazovanie celkovej plochy knižnice v m², vykazovanie akcií informačnej výchovy, vykazovanie počtu počítačových staníc v knižnici, vykazovanie počtu počítačových staníc prístupných používateľom s pripojením na internet, vykazovanie webovej stránky knižnice, vykazovanie počtu zamestnancov knižnice s prihliadnutím zvlášť na vysokoškolské knihovnícke vzdelanie a zvlášť na stredoškolské knihovnícke vzdelanie, vykazovanie finančných nákladov na činnosť školskej knižnice a vykazovanie mzdových nákladov) na základe spolupráce s ministerstvom školstva a CVTI SR a vytvorenie samostatnej časti pre školské knižnice v rámci štatistického výkazu.

Adresár regionálnych knižníc poskytujúcich metodickú pomoc pre školské knižnice – aktualizovaný

Obsahuje údaje o regionálnych knižniciach v rámci Slovenskej republiky, ktoré majú právo poskytnúť metodickú pomoc a poradenské služby školským knižniciam a upozorňovať ich na nedostatky v poskytovaní knižnično-informačných služieb. Samotné údaje sú rozdelené do nasledujúcich častí: názov samosprávneho kraja, názov a adresa knižnice, webové sídlo knižnice, meno kontaktnej osoby, telefónne číslo a elektronická adresa.

Adresár školských knižníc v Slovenskej republike – aktualizovaný

Obsahuje 19 identifikačných údajov o zriadených školských knižniciach v súlade s platnou legislatívou, a to: *kód školy, evidenčné číslo v Zozname knižníc Slovenskej republiky, názov školskej knižnice, názov školy, mesto/obec, ulica, PSČ, predvoľba, telefón, štatutárny orgán školy/riaditeľ školy, email školy, vedúci školský knihovník, email vedúceho školského knihovníka, webové sídlo školy, názov knižnično-informačného systému, rozvojový projekt ministerstva školstva Elektronizácia a revitalizácia školských knižníc, kód okresu, druh školy, forma zriaďovateľa*. V sledovanom období sa aktualizoval v mesačných intervaloch, a to na základe zaslaných formulárov (kópií) o zriadení školských knižníc a oznamov (kópií) o zrušení školských knižníc zákonným spôsobom a na základe spolupráce so sekciou informačných technológií ministerstva školstva. Na základe spolupráce s ministerstvom kultúry bola priebežne vykonaná kontrola zaslaných písomností zriaďovateľmi školských knižníc do Zoznamu knižníc Slovenskej republiky a do Adresára školských knižníc v Slovenskej republike, a to buď vo forme oznamu o zrušení školskej knižnice v súlade s platnou legislatívou, alebo vo forme vyplneného formulára o zriadení školskej knižnice. Následne boli vykonané potrebné zmeny v oboch dokumentoch. V období od 1. júla do 23. júla 2022 bola v Adresári školských knižníc v Slovenskej republike vykonaná aktualizácia 635 údajov na základe zaslanej požiadavky 1 528 školským knižniciam metodikou NIVaM pre školské knižnice. V mesiacoch júl a august 2022 bola v Adresári školských knižníc v Slovenskej republike na základe prezerania webových sídiel škôl metodičkou pre školské

knižnice vykonaná úplná revízia vybraných údajov (titul, meno a priezvisko riaditeľa školy a e-mail školy). Adresár školských knižníc v Slovenskej republike je sprístupnený verejnosti na webovom sídle NIVaM (www.nivam.sk), a to v časti *Knižnica*, na informačnom portáli InfoLib a na webovom sídle Slovenskej národnej knižnice.

Zorganizovanie 16. medzinárodnej konferencie *Školské knižnice ako informačné a kultúrne centrá škôl*

Medzinárodná konferencia *Školské knižnice ako informačné a kultúrne centrá škôl* sa konala 8. septembra 2022 pod záštitou **ministerstva školstva**. Zúčastnili sa jej zástupcovia ministerstva školstva, ministerstva kultúry ako aj zástupcovia pedagogickej a knižničkej verejnosti zo Slovenskej republiky a z Českej republiky (78 účastníkov). Cieľom medzinárodnej konferencie bolo charakterizovať špecifiká a úskalia činnosti školských knižníc, odovzdať si praxou overené dobré skúsenosti, vzájomne sa obohatiť o nové podnetné informácie a prehľbiť úspešnú spoluprácu medzi slovenskými a českými odborníkmi z pedagogickej a knižničkej oblasti. Medzinárodná konferencia prezentovala súčasný stav školských knižníc v základných školách a stredných školách, originálne a inšpirujúce národné a medzinárodné projekty zamerané na podporu kreatívneho čítania žiakov v slovenských a českých základných školách a stredných školách, cenné informácie o podpore čítania v rodine z pohľadu vykonaných prieskumov čítania v Českej republike a o úlohe rodiny, školy, knižnice a štátu pri podpore samotného čítania. Rovnako prezentovala pozoruhodné príklady dobrej praxe zo slovenských a českých školských knižníc pri podpore kreatívneho čítania a tvorivého vzdelávania žiakov základných škôl a stredných škôl. Súčasťou medzinárodnej konferencie bolo aj ocenenie víťazov 17. ročníka celoslovenského projektu *Najzaujímavejšie podujatie školskej knižnice* k Medzinárodnému dňu školských knižníc v roku 2021.

Príprava, realizácia a vyhodnotenie 13. ročníka česko-slovenského projektu pre základné školy a osemročné gymnáziá *Záložka do knihy spája školy*

V októbri, v Medzinárodnom mesiaci školských knižníc 2022, sa **119 937 žiakov z 1 040 základných škôl a osemročných gymnázií zo Slovenskej republiky a z Českej republiky** zapojilo do 13. ročníka česko-slovenského projektu *Záložka do knihy spája školy* na vyhlásenú tému *Môj literárny príbeh čaká na Tvoje prečítanie*. Česko-slovenský projekt zorganizoval NIVaM v spolupráci s Knižnicou Jiřího Mahena v Brne s cieľom podporiť rovesnícke čítanie prostredníctvom výmeny záložiek do kníh a nadviazať kontakty medzi českými a slovenskými základnými školami a osemročnými gymnáziami. Rovnako jeho zámerom bolo aj poznávanie jazyka, literatúry, histórie, kultúry a života žiakov v oboch priateľských republikách. Veľkým benefitom uvedeného česko-slovenského projektu bolo aktívne zapojenie do podpory kreatívneho čítania aj žiakov s mentálnym postihnutím, žiakov s narušenou komunikačnou schopnosťou, žiakov pochádzajúcich zo sociálne alebo jazykovo znevýhodneného prostredia, ktorí mimo školy nemajú prístup k čítaniu kníh. Vyhodnotenie česko-slovenského projektu je sprístupnené na webovom sídle NIVaM (www.nivam.sk), a to v časti *Knižnica*, sekcia Česko-slovenský projekt Záložka do knihy spája školy, a na webovom sídle Knižnice Jiřího Mahena v Brne (www.kjm.cz).

Príprava, realizácia a vyhodnotenie 11. ročníka celoslovenského projektu pre stredné školy *Záložka do knihy spája slovenské školy*

V októbri sa takisto pri príležitosti Medzinárodného mesiaca školských knižníc 2022 zapojilo **8 792 žiakov zo 172 stredných škôl do 11. ročníka celoslovenského projektu *Záložka do knihy spája slovenské školy*** na vyhlásenú tému *Najlepší fantasy príbeh podľa mňa vyzerá takto...* Celoslovenský projekt zorganizoval NIVaM s cieľom podporiť rovesnícke čítanie

a rozvoj informačných schopností, zručností a návykov žiakov stredných škôl a umožniť školám kreatívnou formou oživiť vyučovanie. Rovnako jeho zámerom bolo, aby sa žiaci zážitkovým spôsobom oboznámili so životom a literárnou tvorbou najznámejších spisovateľov imaginárnych cestopisov, utopických románov, surrealistických románov a hororov. Pridanou hodnotou projektu bolo nadviazanie nových priateľských kontaktov medzi partnerskými školami a rovesníkmi zo všetkých kútov Slovenska. Vyhodnotenie celoslovenského projektu je sprístupnené na webovom sídle NIVaM (www.nivam.sk), a to v časti *Knižnica*, sekcia Celoslovenský projekt Záložka do knihy spája slovenské školy.

Príprava, realizácia a vyhodnotenie 18. ročníka celoslovenského projektu Najzaujímavejšie podujatie školskej knižnice k Medzinárodnému dňu školských knižníc

Pri príležitosti Medzinárodného dňa školských knižníc 24. októbra 2022 sa **199 školských knižníc** v základných školách, stredných školách a spojených školách s celkovým počtom **35 300 účastníkov** z radov žiakov, pedagogických zamestnancov a pozvaných hostí zapojilo do 18. ročníka celoslovenského projektu *Najzaujímavejšie podujatie školskej knižnice* na vyhlásenú tému *Ako máme radi našu školskú knižnicu*. Záštitu nad celoslovenským projektom prevzalo **ministerstvo školstva**. Cieľom celoslovenského projektu bolo zábavnými formami práce s knihou podporiť u žiakov dobrý a trvalý vzťah ku knihe, k školskej knižnici, čítaniu a poznávaniu nového. Prvým siedmim víťazom celoslovenského projektu venoval NIVaM **knižné publikácie v celkovej hodnote 2 000 €**. Partnermi celoslovenského projektu boli: **Klub mladých čitateľov Albatros** (www.kmc.sk), **Vydavateľstvo Tatran** (www.slovatran.sk), **Knižná edícia pre malých čitateľov Stonožka** (www.stonozka.sk) a **Knižná edícia pre mladých čitateľov YOLI** (www.yoli.sk). Uvedení partneri spoločne darovali ďalším piatim oceneným školským knižniciam **knižničné publikácie** v celkovej hodnote **460 €** do ich knižničných fondov. Vyhodnotenie celoslovenského projektu je sprístupnené na webovom NIVaM (www.nivam.sk), a to v časti *Knižnica*, sekcia Najzaujímavejšie podujatie školskej knižnice.

Príprava a realizácia dvoch celoslovenských online odborných seminárov zameraných na vedenie povinných odborných evidencií školskej knižnice a na elektronizáciu školských knižníc

Oba celoslovenské online odborné semináre boli zorganizované v dňoch 22. marca 2022 a 24. marca 2022 pre **159 účastníkov**, z ktorých najväčšie zastúpenie mali školskí knihovníci zo základných škôl a stredných škôl. V rámci doobedňajšieho programu odznela obsírna prednáška metodičky pre školské knižnice na tému *Povinné odborné evidencie a ďalšie evidencie školskej knižnice*. V rámci poobedňajšieho programu boli prezentované štyri automatizované knižnično-informačné systémy (Tritius, BibliB, Knižnično-informačný systém pre malé a stredné knižnice, ProfliB), ktoré využívajú školské knižnice.

Vyhodnotenie plnenia Uznesenia vlády Slovenskej republiky č. 620/2014 týkajúceho sa Stratégie rozvoja slovenského knihovníctva na roky 2015 – 2020: vyhodnotenie za rok 2021

Materiál bol vypracovaný pre potreby ministerstva školstva a obsahoval vyhodnotenie plnenia strategických oblastí vyplývajúcich za rok 2021 za sieť školských knižníc.

Prednášková činnosť

V rámci prednáškovej činnosti boli odprezentované metodičkou pre školské knižnice **tri prednášky**. Prvé dve prednášky s rovnakým názvom *Povinné odborné evidencie a ďalšie evidencie školskej knižnice* odzneli na celoslovenských online odborných seminároch zameraných na vedenie povinných odborných evidencií školskej knižnice a na elektronizáciu

školských knižníc. Tretia prednáška bola prezentovaná pod názvom *Analýza stavu školských knižníc za rok 2021 a projekty na podporu čítania* na 16. medzinárodnej konferencii *Školské knižnice ako informačné a kultúrne centrá škôl*, ktorý sa konala v Univerzitnej knižnici v Bratislave. Jej jadro tvorili informácie a dáta o činnosti školských knižníc a prezentácia najoriginálnejších a najpútavejších čitateľských aktivít zorganizovaných v rámci dvoch celoslovenských projektov a jedného medzinárodného projektu, ktoré zorganizoval NIVaM na podporu jazykovej kultúry a rozvoja čitateľskej gramotnosti. Doplňkom boli informácie o metodologickej podpore NIVaM pre školské knižnice počas roka 2022.

Publikačná činnosť

Informácie o činnosti školských knižníc, projektoch na podporu čítania žiakov základných škôl a stredných škôl a aktivitách metodiky NIVaM pre školské knižnice boli publikované v domácich elektronických periodikách (napr. *Knižnica*), v elektronickom zborníku (napr. *Školské knižnice ako informačné a kultúrne centrá škôl*) a iných elektronických médiách. Celkovo bolo publikovaných **13 článkov**.

Propagačná činnosť

Činnosť školských knižníc, projekty na podporu čítania žiakov základných škôl a stredných škôl a aktivity metodiky NIVaM pre školské knižnice boli propagované prostredníctvom tlačových správ v **printových a elektronických médiách** (napr. informačný portál NIVaM, informačný portál ministerstva školstva, informačný portál *InfoLib*).

Edičná činnosť

Edičná činnosť spočívala v zostavení a vydaní elektronického zborníka zo **16. medzinárodnej konferencie *Školské knižnice ako informačné a kultúrne centrá škôl***. V priebehu septembra 2022 bol sprístupnený vo formáte pdf aj širokej verejnosti na webovom sídle NIVaM (www.nivam.sk), a to v časti *Knižnica*, sekcia Medzinárodná konferencia *Školské knižnice ako informačné a kultúrne centrá škôl*.

Členstvo v pracovnej komisii

Metodička pre školské knižnice bola členkou odbornej komisie **Fondu na podporu umenia** pre hodnotenie žiadostí o poskytnutie finančných prostriedkov z FPU z Programu 5 – Pamäťové a fondové inštitúcie, Podprogram 5.1 Knižnice.

ZHRNUTIE

Na základe **analýzy vybraných štatistických ukazovateľov o 1 525 školských knižniciach za rok 2022** môžeme konštatovať výrazné **pozitívne zistenia** i pretrvávajúce **negatívne zistenia**.

Za výrazné pozitívne zistenia považujeme:

- **Pretrvávajúci záujem o podporu kreatívneho rovesníckeho čítania, o podporu systematického rozvíjania informačných schopností, zručností, návykov a osobných talentov žiakov a o podporu zvyšovania vzdelanostnej úrovne používateľov** – dokazuje to napríklad zapojenie **1 411** slovenských a českých základných škôl a stredných škôl zo Slovenskej republiky a z Českej republiky s celkovým počtom **164 029** žiakov, pedagogických zamestnancov, odborných

zamestnancov a rodičov žiakov do troch projektov, ktoré organizoval NIVaM na podporu kreatívneho čítania a tvorivého vzdelávania.

- **Trvalo zreteľnú angažovanosť samotných zriaďovateľov školských knižníc a školských knihovníkov na prevádzke a činnosti svojich školských knižníc, ktorí si uvedomovali prínos poskytovania kvalitných knižnično-informačných služieb „živej“ školskej knižnice nielen pre zvyšovanie úrovne vzdelania všetkých členov školskej komunity a kvality ich života, ale aj pre dobro celej spoločnosti** – dokazuje to aktívne využívanie odborného poradenstva a konzultačnej služby NIVaM pri výkone odborných knižničných činností a pri organizovaní vzdelávacích a kultúrno-spoločenských podujatí zameraných na jazykovú kultúru a čitateľskú gramotnosť používateľov v celkovom počte **4 964 odborných konzultácií** a rovnako aj **aktívna účasť 159 zriaďovateľov školských knižníc a školských knihovníkov** na dvoch celoslovenských online odborných seminároch zameraných na vedenie povinných odborných evidencií školskej knižnice a na elektronizáciu školskej knižnice, ktoré zorganizoval NIVaM.
- **Aktívne využívanie rôznych foriem financovania činnosti školských knižníc zriaďovateľmi školských knižníc** – dokazuje to ich zapojenie sa do výziev na predkladanie projektov financovaných zo štrukturálnych fondov Európskej únie, výziev rôznych občianskych združení a nadácií, poprípade získanie finančných prostriedkov od rodičovských združení.

Za výrazné negatívne zistenia a zároveň oblasti vyžadujúce zlepšenie považujeme:

- **Nízku úroveň finančného zabezpečenia školských knižníc** – dokazujú to napríklad získané štatistické údaje z oblasti ročného prírastku knižničného fondu, informačných technológií a hospodárenia školských knižníc.
- **Nízku úroveň zabezpečenia systematického dopĺňovania knižničného fondu** – dokazujú to zistenia v oblasti ročného prírastku knižničného fondu vo forme nákupu knižničných dokumentov. V roku 2022 až 60 % zriaďovateľov školských knižníc nevyčlenilo zo svojich rozpočtov žiadne finančné prostriedky na nákup knižničného fondu.
- **Nízku úroveň elektronizácie vnútorných knižničných procesov, kooperácie a výmeny informácií s inými knižnicami a aplikácie informačných a komunikačných technológií** – dokazujú to tieto zistenia, a to, že približne 64 % školských knižníc nevlastní alebo nepracuje s automatizovaným knižnično-informačným systémom a 94 % školských knižníc nemá vystavený online katalóg na internete buď z dôvodu, že školská knižnica nevlastní automatizovaný knižnično-informačný systém, alebo v prípade jeho vlastníctva má iný dôvod na jeho nevystavovanie (napr. nespracovanie celého knižničného fondu alebo aj nezakúpenie webového katalógu).
- **Nízku úroveň zabezpečenia odborných knižničných činností školských knižníc** – dokazujú to aj zistenia z predchádzajúcich štatistických období. Prvým hlavným dôvodom je, že funkciu školského knihovníka vykonávali predovšetkým učitelia slovenského jazyka a literatúry, a to popri vyučovaní ako činnosť súvisiacu s výchovno-vzdelávacou činnosťou učiteľa, alebo vychovávateľa, bez odborného

knihovníckeho vzdelania¹⁷. Mnohí z nich poukazovali aj na nedostatok času venovať sa práci v školskej knižnici popri „základom pracovnom úväzku“. Druhým hlavným dôvodom je, že časť zriaďovateľov buď nedokázala vo svojich rozpočtoch (v takzvanom normatívnom financovaní) vyčleniť finančné prostriedky na mzdové ohodnotenie školského knihovníka, alebo vyčlenila len nízky objem finančných prostriedkov, čo veľa školských knihovníkov považovalo za najvýznamnejšiu prekážku v dosahovaní cieľov školskej knižnice a plnení jej úloh.

OPATRENIA

Návrh opatrení na skvalitnenie úrovne zabezpečenia činnosti školských knižníc:

- Vyčleniť **finančné prostriedky na prevádzku školskej knižnice z rozpočtu zriaďovateľa školskej knižnice** a zároveň využívať **mimorozpočtové zdroje**.
- Pripraviť rozvojový projekt napríklad s názvom *Elektronizácia školských knižníc*, ktorý by bol zameraný na skvalitnenie, modernizáciu a ďalší rozvoj školských knižníc v oblasti automatizácie vnútorných knižničných procesov, kooperácie a výmeny informácií s inými knižnicami, aplikácie informačných a komunikačných technológií s cieľom rozšíriť a skvalitniť dostupný a efektívny prístup k informačným zdrojom a knižnično-informačným službám. Jeho súčasťou by mali byť aj vyčlenené finančné prostriedky napríklad na pokrytie nákladov na obnovu alebo servis automatizovaných knižnično-informačných systémov, nákup nových počítačov, tlačiarň a čítačiek čiarových kódov.
- Každoročne realizovať rozvojový projekt *Čítame radi*, ktorého prioritou by bola podpora a rozvíjanie čitateľskej gramotnosti prostredníctvom dopĺňovania kvalitného knižničného fondu, a to nielen v plnoorganizovaných školách, ale aj v málotriedkach, ktorých organizačnou súčasťou sú školské knižnice.
- Vytvoriť **podmienky na finančné odmeňovanie práce školského knihovníka** v rámci normatívneho financovania školy. Bolo by vhodné, ak by sa do budúcnosti **zvážili dva spôsoby mzdového ohodnotenia školského knihovníka, a to následnou úpravou úväzku učiteľa v zákone č. 138/2019 Z. z. o pedagogických zamestnancoch a odborných zamestnancoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov**. Uvádzame dva návrhy úpravy úväzku učiteľa, ktoré vzišli z riadeného rozhovoru metodičky pre školské knižnice s mnohými riaditeľmi škôl a školskými knihovníkmi.
Prvý návrh úpravy úväzku učiteľa, ktorý vykonáva funkciu školského knihovníka podľa počtu žiakov školy: škola s počtom žiakov do 100 = 10 % úväzok školského knihovníka; škola s počtom žiakov do 200 = 25 % úväzok školského knihovníka; škola s počtom žiakov do 500 = 50 % úväzok školského knihovníka; škola s počtom žiakov nad 500 žiakov = 100 % úväzok školského knihovníka.

¹⁷ Túto skutočnosť potvrdzujú napríklad štatistické údaje zo súhrnného výkazu Škol (MŠVVŠ SR) 10 – 01 o školskej knižnici do roku 2020. Napríklad v roku 2020 bolo z celkového počtu 1 803 školských knihovníkov len 25 školských knihovníkov s vysokoškolským knihovníckym vzdelaním a 27 školských knihovníkov so stredoškolským vzdelaním. Od roku 2021 na základe rozhodnutia ministerstva školstva nie je predmetom štatistického zisťovania dosiahnuté knihovnícke vzdelanie školských knihovníkov.

Druhý návrh úpravy úväzku učiteľa, ktorý vykonáva funkciu školského knihovníka podľa počtu žiakov školy: škola s počtom žiakov do 100 = zníženie úväzku učiteľa o 2 hodiny týždenne; škola s počtom žiakov do 200 = zníženie úväzku učiteľa o 4 hodiny týždenne; škola s počtom žiakov do 500 = zníženie úväzku učiteľa o 6 hodín týždenne; škola s počtom žiakov nad 500 žiakov = zníženie úväzku učiteľa o 8 hodín týždenne.

- Vytvoriť **podmienky pre vzdelávanie školských knihovníkov**, aby získali vedomosti a zručnosti potrebné pri výkone odborných knižničných činností.

ZÁVER

Vychádzajúc z uvedených skutočností a poznatkov aj z aplikačnej praxe môžeme konštatovať, že i napriek nedostatku financií na zabezpečenie činnosti školských knižníc a na mzdové ohodnotenie školských knihovníkov, nízkej úrovni zabezpečenia odborných knižničných činností školských knižníc a nedostatku času školských knihovníkov venovať sa práci v školskej knižnici popri základnom pracovnom úväzku, sú mnohé školské knižnice naďalej bezpečným a priateľským miestom, kde sa môžu všetci ich používatelia bezstarostne stretávať, rozvíjať svoje kognitívne a sociálne zručnosti a osobné talenty. Takisto školské knižnice pomáhajú žiakom efektívnejšie sa učiť a učiteľom lepšie učiť. Rovnako ich knižničné fondy spolu s informačnými a komunikačnými technológiami napomáhajú oživiť vyučovacie hodiny prostredníctvom aplikovania inovatívnych spôsobov učenia, ktorých cieľom je motivovať žiakov k aktívnej práci s klasickými alebo elektronickými informačnými zdrojmi a k dosahovaniu kvalitnejšieho vzdelania. Zároveň prostredníctvom rôznorodých metód a foriem individuálnej alebo skupinovej práce s knihami školské knižnice zábavným a inšpiratívnym spôsobom motivujú svojich používateľov ku kreatívnemu čítaniu, čo je jedným z ich najdôležitejších poslání. Poznatky z vedeckých štúdií totiž dokazujú, že čítanie rozvíja slovnú zásobu a vyjadrovanie schopnosti, pomáha budovať fantáziu a kreativitu a zlepšuje pamäť. Navyše čítanie podporuje kritické myslenie a napomáha schopnosti spracovávať informácie a chápať súvislosti. Posilňuje takisto empatiu a schopnosť rozumieť pocitom. V neposlednom rade čítanie citovo obohacuje používateľov a prináša im vhodné vzory správania a riešenia problémov, ktoré môžu uplatniť vo svojom živote.

Významným bonusom poslania školských knižníc je, že ich používatelia, najmä z radov žiakov, môžu kedykoľvek požiadať školského knihovníka o individuálne poradenstvo ku knižnično-informačným službám, k vyhľadávaniu informácií v informačných zdrojoch a konkrétnych titulov informačných zdrojov potrebných napríklad pri písaní školských úloh, riešení školských projektov alebo pri rozvíjaní svojich záľub. Výhodou je, že školský knihovník pri častej interakcii so žiakmi vie, čo ktorý žiak rád číta, o aké témy sa zaujíma a aká je jeho úroveň čítania. Na základe toho môže adresnejšie pracovať s jednotlivými používateľmi a odporučiť im vhodné knihy napríklad aj na podporu samoštúdia.

Odbornú pomoc školských knihovníkov taktiež využívajú pedagogickí zamestnanci pri zážitkovom učení alebo pri príprave sprievodných čitateľských aktivít v rámci účasti v školských, národných alebo medzinárodných projektoch. Cieľom ich úsilia je, aby žiaci formou zážitku dosiahli kvalitné poznanie a dlhšie si uchovali získané vedomosti. Uvedené tvrdenie potvrdzujú napríklad slovenskí a českí školskí koordinátori, ktorí v rámci svojich vyhodnotení realizácie česko-slovenského projektu *Záložka do knihy spája školy* a celoslovenského projektu *Záložka do knihy spája slovenské školy* písali, ako sa im podarilo

zábavnou a hravou formou získať žiakov zo základných škôl a stredných škôl pre čítanie a poznávanie jazyka, literatúry, histórie, kultúry, regionálnych zvykov či života žiakov v oboch republikách. Takisto akcentovali zmyslupnosť poslania oboch uvedených projektov, ktoré žiakom okrem priateľskej súdržnosti s rovesníkmi z pridelených partnerských škôl zo Slovenskej republiky a Českej republiky umožnili vyberať si knihy podľa ich čitateľských záujmov, nenútené sa rozprávať o prečítanom a priateľsky odporučiť svojim spolužiakom i kamarátom tie najzaujímavejšie knižné tituly. Za potrebné považujeme povedať, že účastníci oboch projektov využívali na poznávanie literatúry okrem klasických papierových kníh už aj ich filmové spracovanie alebo zvukové nahrávky vo forme rozhlasových hier či audiokníh.

Ďalšou výraznou pretrvávajúcou pozitívnou správou je, že sa školským knižniciam darí zapájať do inšpiratívnych, pútavých a hravých čitateľských aktivít zvyčajne všetkých žiakov školy, teda aj žiakov zo sociálne alebo jazykovo znevýhodneného prostredia či žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami, ktorí sa buď stretávajú s malou podporou čítania v rodine, alebo v ich domácom prostredí dokonca absentujú knihy. Zároveň prispievajú k motivácii žiakov čítať, navštevovať školskú knižnicu a vytvárať si pevný základ pre ďalšie rozširovanie poznatkov a túžby vzdelávať sa.

LITERATÚRA

CENIGOVÁ, Rozália: Analýza stavu školských knižníc za rok 2021 a projekty na podporu čítania. In: *Školské knižnice ako informačné a kultúrne centrá škôl*. Bratislava: Národný inštitút vzdelávania a mládeže, 2022, s. 9 – 65. ISBN 978-80-565-1517-4 [online]. [cit. 2022-09-21]. Dostupné na: <https://nivam.sk/zbornik-prispevkov-zo-16-medzinarodnej-konferencie-skolske-kniznice-ako-informacne-a-kulturne-centra-skol/>

CENIGOVÁ, Rozália: Čitateľské aktivity školských knižníc v roku 2021. In: *Knižnica*, roč. 23, č. 1 (2022), s. 51 – 62. ISSN 1336-0965 [online]. [cit. 2022-05-17]. Dostupné na: https://snk.sk/images/Edicna_cinnost/Casopis_Kniznica/2022/casopis_Kniznica_01_2022_komplet.pdf

[CENIGOVÁ, Rozália]: 24. október – Medzinárodný deň školských knižníc. In: *Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky* [online]. [cit. 2022-10-24]. Dostupné na: <https://www.minedu.sk/24-oktober-medzinarodny-den-skolskych-kniznic/>

CENIGOVÁ, Rozália]: 24. október – Medzinárodný deň školských knižníc. In: *Národný inštitút vzdelávania a mládeže* [online]. [cit. 2022-10-24]. Dostupné na: <https://nivam.sk/24-oktober-medzinarodny-den-skolskych-kniznic/>

[CENIGOVÁ, Rozália]: Kreatívne čítanie, ktoré prostredníctvom výmeny záložiek do kníh vytvára priateľské vzťahy medzi 128 652 českými a slovenskými rovesníkmi. In: *Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky* [online]. [cit. 2022-10-18]. Dostupné na: <https://www.minedu.sk/kreativne-citanie-ktore-prostrednictvom-vymeny-zaloziek-do-knih-vytvara-priatelске-vztahy-medzi-128-652-ceskymi-a-slovenskymi-rovesnikmi/>

[CENIGOVÁ, Rozália]: Kreatívne čítanie, ktoré prostredníctvom výmeny záložiek do kníh vytvára priateľské vzťahy medzi 128 652 českými a slovenskými rovesníkmi. In: *Národný inštitút vzdelávania a mládeže* [online]. [cit. 2022-10-18]. Dostupné na:

<https://nivam.sk/kreativne-citanie-ktore-prostrednictvom-vymeny-zaloziok-do-knih-vytvara-priatelске-vztahy-medzi-128-652-ceskymi-a-slovenskymi-rovesnikmi/>

[CENIGOVÁ, Rozália]: Pozvánka na oslavy Medzinárodného dňa školských knižníc. In: *Národný inštitút vzdelávania a mládeže* [online]. [cit. 2022-09-19]. Dostupné na: <https://nivam.sk/pozvanka-na-oslavy-medzinarodneho-dna-skolskych-kniznic/>

CENIGOVÁ, Rozália: *Príručka pre školského knihovníka*. 2. doplnené a prepracované vydanie. Bratislava: Slovenská pedagogická knižnica, 2018. 229 s. ISBN 978-80-972668-3-7. Dostupné na: <https://nivam.sk/kniznica/skolske-kniznice/prirucka-pre-skolskeho-knihovnika/>

[CENIGOVÁ, Rozália]: *Školské knižnice ako informačné a kultúrne centrá škôl : 16. medzinárodná konferencia*. Bratislava: Národný inštitút vzdelávania a mládeže, 2022, 260 s. ISBN 978-80-565-1517-4 [online]. [cit. 2022-09-21]. Dostupné na: <https://nivam.sk/zbornik-prispevkov-zo-16-medzinarodnej-konferencie-skolske-kniznice-ako-informacne-a-kulturne-centra-skol/>

CENIGOVÁ, Rozália: Školské knižnice ako informačné a kultúrne centrá škôl (15. medzinárodná konferencia, september 2021). In: *Knižnica*, roč. 22, č. 4 (2021), s. 41 – 51. ISSN 1336-0965 [online]. [cit. 2022-01-03]. Dostupné na: https://www.snk.sk/images/Edicna_cinnost/Casopis_Kniznica/2021/2021_12_28_Kniznica_04_2021_komplet.pdf

CENIGOVÁ, Rozália]: Poznáme víťazov 18. ročníka celoslovenského projektu „Najzaujímavejšie podujatie školskej knižnice“. In: *Národný inštitút vzdelávania a mládeže* [online]. [cit. 2022-11-29]. Dostupné na: <https://nivam.sk/poznáme-vitazov-18-rocnika-celoslovenskeho-projektu-najzaujimavejsie-podujatie-skolskej-kniznice/>

[CENIGOVÁ, Rozália]: Skoro 130-tisíc českých a slovenských rovesníkov si navzájom vymenilo priateľskú záložku do knihy. In: *Národný inštitút vzdelávania a mládeže* [online]. [cit. 2022-12-06]. Dostupné na: <https://nivam.sk/skoro-130-tisic-ceskych-a-slovenskych-rovesnikov-si-navzajom-vymenilo-priatelsku-zalozku-do-knihy/>

CENIGOVÁ, Rozália: Školské knižnice ako informačné a kultúrne centrá škôl : 16. medzinárodná konferencia, september 2022 . In: *Knižnica*, roč. 23, č. 4 (2022), s. 77 – 89. ISSN 1336-0965 [online]. [cit. 2022-12-22]. Dostupné na: https://www.snk.sk/images/Edicna_cinnost/Casopis_Kniznica/2022/Kniznica_04_2022_komplet.pdf

[CENIGOVÁ, Rozália]: Zborník príspevkov zo 16. medzinárodnej konferencie Školské knižnice ako informačné a kultúrne centrá škôl. In: *Národný inštitút vzdelávania a mládeže* [online]. [cit. 2022-09-21]. Dostupné na: <https://nivam.sk/zbornik-prispevkov-zo-16-medzinarodnej-konferencie-skolske-kniznice-ako-informacne-a-kulturne-centra-skol/>

<https://www.minedu.sk>

<http://www.slovtatran.sk>

<http://www.spgk.sk>

<http://www.spgk.sk/?priklady-akcii-informacnej-vychovy>

<http://www.spgk.sk/?priklady-dobrej-praxe-zo-skolskych-kniznic>

<http://www.stonozka.sk>

<http://www.yoli.sk>

ADRESA A E-MAIL

Mgr. Rozália Cenigová
Oddelenie Slovenskej pedagogickej knižnice
Odbor podpory neformálneho vzdelávania
Národný inštitút vzdelávania a mládeže
Pracovisko Hálova 6
851 01 Bratislava
Slovenská republika
e-mail: rozalia.cenigova@nivam.sk